

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА робота

на тему:

Рейтингова оцінка діяльності банків

Студентки 2 курсу 11м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Управління банківським
бізнесом»

Ткачук
Олександр
Вікторівни

Науковий керівник
д-р. екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук,
професор

Шульга Наталія
Петрівна

Київ – 2021

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет **фінансів та обліку** Кафедра **банківської справи**

Спеціальність, спеціалізація **072 «Фінанси, банківська справа та страхування», Управління банківським бізнесом**

Затверджую

Зав. кафедрою банківської справи

Шульга Н.П. _____

18 грудня 2020 р.

Завдання

на випускний кваліфікаційний проект (роботу) студентові

Ткачук Олександрі Вікторівні

1. Тема випускного кваліфікаційного проекту (роботи)

Рейтингова оцінка діяльності банків

Затверджена наказом ректора від «04» листопада 2020 р. № 3286.

2. Строк здачі студентом закінченого проекту (роботи) 19.11.2021 року.

3. Цільова установка та вихідні дані до проекту (роботи)

Мета проекту (роботи) є розкриття теоретико-методичних і практичних положень рейтингової оцінки діяльності банку, а також надання практичних рекомендацій щодо її удосконалення.

Об'єкт дослідження – рейтингова оцінка діяльності АТ «Райффайзен банк».

Предметом дослідження є процес оцінки діяльності банку за різними рейтинговими методиками.

4. Перелік графічного матеріалу

Рис. 1.1 Функції рейтингів банків, рис. 2.1 Параметри аналізу менеджменту банку АТ «Райффайзен Банк» за методологією агентства «Кредит-Рейтинг», рис. 2.2 Параметри аналізу фінансового менеджменту банку АТ «Райффайзен Банк» за методологією агентства «Кредит-Рейтинг», рис. 2.3 Недоліки рейтингової оцінки банку за методикою агентства «Кредит-Рейтинг», рис. 3.1 Етапи розробки методики рейтингової оцінки надійності банку, рис. 3.2 Система показників для рейтингової оцінки надійності банку; табл. 1.1 Види банківських рейтингів за ознаками, табл. 2.1 Розрахунок коефіцієнтів надійності АТ «Райффайзен Банк» за моделлю О. Ширинської за період 01.01.2019-01.01.2021 рр., табл. 2.2 Розрахунок коефіцієнтів ліквідності АТ «Райффайзен Банк» за моделлю О. Ширинської за період 01.01.2019-01.01.2021 рр., табл. 2.3 Розрахунок коефіцієнтів рентабельності АТ «Райффайзен Банк» за моделлю О. Ширинської за період 01.01.2019-01.01.2021рр., табл. 2.4 Розрахунок коефіцієнтів якості активів АТ «Райффайзен Банк» за моделлю О. Ширинської за період 01.01.2019-01.01.2021 рр., табл. 2.5 Розрахунок коефіцієнтів ресурсної бази банку АТ «Райффайзен Банк» за моделлю О. Ширинської за період 01.01.2019-01.01.2021 рр., табл. 2.6 Рейтингова оцінка АТ «Райффайзен Банк» методиками Міністерства фінансів України та порталу Mind.ua за період 01.01.2019-01.01.2021 рр., табл. 2.7 Рейтингова оцінка АТ «Райффайзен Банк» за методикою агентства «Кредит-Рейтинг» станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр., табл. 3.1 Система оцінювання фінансових критеріїв рейтингової оцінки надійності банку, табл. 3.2 Стандартизація значень рейтингової оцінки надійності банку, табл. 3.3 Результати бального оцінювання фінансових критеріїв рейтингової оцінки надійності АТ «Райффайзен Банк» станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр., табл. 3.4 Результати стандартизації значень рейтингової оцінки надійності АТ «Райффайзен Банк» станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.

5. Консультанти по проекту (роботі) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

6. Зміст випускного кваліфікаційного проекту (роботи) (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

РОЗДІЛ 2. РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ ЗА РІЗНИМИ МЕТОДИКАМИ

2.1. Аналіз діяльності банку за методикою О. Б. Ширинської

2.2. Діагностика діяльності банку за методикою «Кредит-Рейтинг»

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»

3.1. Розробка оновленої методики рейтингової оцінки діяльності банку

3.2. Апробація оновленої методики рейтингової оцінки діяльності банку

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

7. Календарний план виконання проекту (роботи)

№ з/п	Етапи виконання випускної кваліфікаційної роботи	Терміни виконання	
		план	факт
1	Узгодження плану та оформлення завдання	до 24.12.2020	
2	Подання статті на кафедру	до 01.03.2021	
3	Вступ. Розділ 1	до 20.04.2021	
4	Розділ 2	до 22.06.2021	
5	Розділ 3. Висновки	до 01.10.2021	
6	Подання роботи на кафедру	до 22.10.2021	
7	Попередній захист	до 02.11.2021	
8	Подання завершеної (переплетеної) роботи	до 19.11.2021	

8. Дата видачі завдання «18» грудня 2020 р.

9. Керівник випускного кваліфікаційного проекту (роботи)

Д.е.н. Шульга Наталія Петрівна _____

(підпис)

10. Керівник освітньо-професійної програми

Д.е.н., проф. Шульга Наталія Петрівна _____

(підпис)

11. Завдання прийняв до виконання студент-дипломник

Ткачук Олександра Вікторівна _____

(підпис)

12. Відгук керівника випускного кваліфікаційного проекту (роботи)

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему. В ній автор у першому розділі роботи висвітлила теоретико-методичні засади рейтингової оцінки діяльності банків.

У другому розділі ВКР було здійснено аналіз діяльності АТ «Райффайзен Банк» за методикою Ширинської та доведено її недоліки. До того ж проведено діагностику діяльності АТ «Райффайзен Банк» за методикою агентства «Кредит-Рейтинг», ідентифіковано її недоліки та зроблено висновок про доцільність розробки нового методичного підходу, який би базувався на визначенні чітких процедур та системи показників щодо оцінювання надійності банку на ринку.

Третій розділ роботи присвячений визначенню етапів розробки оновленої методики рейтингової оцінки надійності банку, системи показників, а також стандартизації значень рейтингової оцінки надійності банку. Заслугою автора є практична апробація оновленої методики рейтингової оцінки надійності на прикладі АТ «Райффайзен Банк».

Робота значно виграла б, якби її автор здійснила прогноз рейтингової надійності досліджуваного банку на перспективу.

Випускна кваліфікаційна робота в цілому написана в логічній послідовності, ілюстрована численними розрахунками, які здійснені автором самостійно.

З урахуванням вищезазначеного, випускна кваліфікаційна робота на тему: «Рейтингова оцінка діяльності банків» Ткачук Олександри Вікторівни відповідає вимогам вищої школи і допускається до захисту.

Керівник випускної кваліфікаційної роботи

Докт. екон. наук,
професор кафедри банківської справи
Шульга Н. П.

(підпис, дата)

13. Висновок про випускний кваліфікаційний проект (роботу)

Випускний кваліфікаційний проект (робота) студента

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник освітньо-професійної програми

Шульга Н. П.

(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри

Шульга Н. П.

(підпис, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	6
РОЗДІЛ 2. РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ ЗА РІЗНИМИ МЕТОДИКАМИ	13
2.1. Аналіз діяльності банку за методикою О.Б. Ширинської.....	13
2.2. Діагностика діяльності банку за методикою «Кредит-Рейтинг».....	20
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»	31
3.1. Розробка оновленої методики рейтингової оцінки діяльності банку.....	31
3.2. Апробація оновленої методики рейтингової оцінки діяльності банку.....	39
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

Актуальність дослідження. Згідно з останніми даними Міністерства фінансів України, в Україні нині функціонує 73 банки. За останні 15 років їх кількість невпинно скорочується, чому сприяє низка політичних та економічних факторів. Тому формування обґрунтованої методики оцінювання надійності банків, а також удосконалення уже існуючих є актуальним для сьогодення. Дане питання цікавить клієнтів, контрагентів, регуляторів та інших стейкхолдерів банків. Є потреба у визначенні фінансового стану, слабких та сильних сторін, оцінці можливостей, ділової репутації банків, та, що найголовніше, у порівнянні їх між собою. Саме тому дослідження принципів, критеріїв, методів оцінювання надійності, ефективності та фінансової стійкості банків досі залишається актуальним завданням.

Велика кількість різних методик, способів та підходів до рейтингової оцінки, що суттєво відрізняються методами розрахунку, кількістю та складом показників, зумовлюють необхідність узагальнення класифікації рейтингових методик, розгляду основних уповноважених агентств в Україні, актуалізації основних видів рейтингових методик, а також проведення дослідження та порівняння результатів рейтингового оцінювання на прикладі АТ «Райффайзен Банк».

Питанням рейтингування банків займалися такі вітчизняні вчені як: Джолос А. В. [1], Новікова Т. В. [2], Пасічник І. В. [3], Лисенок О. В. [8], Коваленко В. В. [9], Марич М. Г. [10], Боярко І. М. [11], Исмагилова Л. А. [12], Миронов Ю.Б. [13], Єлісеєва О. К. [16], Самородов Б. В. [17], Вольська С. П. [19], Рибалко А. С. [20], Польова І. М. [22], Фурсова В. А. [35], Філіпов В. Ю. [36], Косова Т. Д. [38], а також зарубіжні вчені як: Hans Wright [48], Frank Packer [49], Chan Terry [50], Brennan Michelle [50], Vandana Sharma [51], Hau Harald [51], Langfield Sam [51], Marques-Ibanez David [51], Yu-Li Huang [52], Shen Chung-Hua [52], Peter L. Hammera [53], Alexander Kogana [53], Miguel A.Lejeune [53], John A. Ruddy [54], Peter Reusens [55], Christophe Croux [55].

Метою дослідження є розкриття теоретико-методичних і практичних положень рейтингової оцінки діяльності банків, а також надання практичних рекомендацій щодо її удосконалення.

Для досягнення цієї мети були сформульовані такі **завдання**:

- 1) провести огляд літературних джерел та обґрунтувати необхідність і сутність рейтингового оцінювання банків України;
- 2) проаналізувати методичні засади рейтингової оцінки діяльності банку;
- 3) здійснити діагностику діяльності АТ «Райффайзен Банк» за методикою Ширинської та Кредит-Рейтинг;
- 4) розробити оновлену методику рейтингової оцінки діяльності банку;
- 5) здійснити апробацію оновленої рейтингової оцінки діяльності банку.

Об'єктом дослідження є рейтингова оцінка діяльності АТ «Райффайзен Банк», а **предметом дослідження** є процес оцінки діяльності АТ «Райффайзен Банк» за різними рейтинговими методиками.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять методики рейтингових агентств, законодавчі акти та наукові праці з питань рейтингового оцінювання банків. В основу дослідження покладено загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: абстрактно-логічний – для аналізу фахової літератури, теоретичного узагальнення й формування висновків, структурнологічний аналіз – для визначення взаємозв'язків між основними поняттями дослідження та його етапами, функціональний аналіз – для визначення ролі рейтингів у процесі діяльності банку, декомпозиції – для розкриття мети дослідження та постановки завдань, методи аналізу та синтезу – для дослідження та формування переліку показників рейтингової оцінки банку.

Інформаційною базою дослідження є фінансова звітність АТ «Райффайзен Банк», статистичні дані Національного банку України, методології рейтингового оцінювання та аналітичні огляди рейтингових агентств Moody's, Стандарт-Рейтинг та Кредит-рейтинг, законодавчі,

нормативні акти, монографічні дослідження та наукові публікації з досліджуваної проблеми.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні методики рейтингової оцінки діяльності банку, зокрема, були визначені бали по кожному показнику – 50, 75 або 100, в залежності від межі в яку він потрапляє, присвоєння вагового коефіцієнта кожному показнику згідно його важливості, формування рейтингових груп – А, В, С, розкриття сутності та меж кожної з них, та здійснення прогнозу розвитку – позитивного та негативного.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати можуть бути використані рейтинговими агентствами при удосконаленні власних методик рейтингової оцінки банків.

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Публікації. Ткачук О. В. Методичні підходи до рейтингової оцінки банків / О. В. Ткачук // Фінансові установи в умовах глобальних дисбалансів : зб. наук. ст. студ. денної форми навчання / відп. ред. Н.П. Шульга. – К.: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2021. – 386 с. (С.246-253).

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи складає 45 сторінок. В роботі представлено 12 таблиць, 6 рисунків, 4 формули, 21 додатки та використано 55 наукових джерела.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Рейтингове оцінювання широко використовується у різних сферах діяльності України та світу через високу динамічність економіки. Рейтингова оцінка діяльності банку являє собою комплексний підхід до визначення фінансового стану кожного банку і виявлення основних закономірностей його розвитку. Надійність банку полягає у задоволенні потреб його клієнтів (кредиторів, вкладників, інвесторів) на основі принципів взаємовигідних партнерських відносин та корпоративної соціальної відповідальності за умови забезпеченості стійкості банку до можливих ризиків та змін на фінансовому ринку [1]. Аналіз фінансового стану банків на основі рейтингів є важливою складовою контролю ринку банківських послуг не тільки з боку регулюючих органів, але і з боку споживачів, конкурентів, контрагентів та стейкхолдерів банків. Перевагою рейтингових систем оцінки для банків є моніторинг їхньої діяльності, раннє попередження виникнення кризових ситуацій, що особливо актуально на сучасному етапі розвитку банківської системи України [2].

Рейтинги банків мають виконувати певні функції (рис. 1.1).

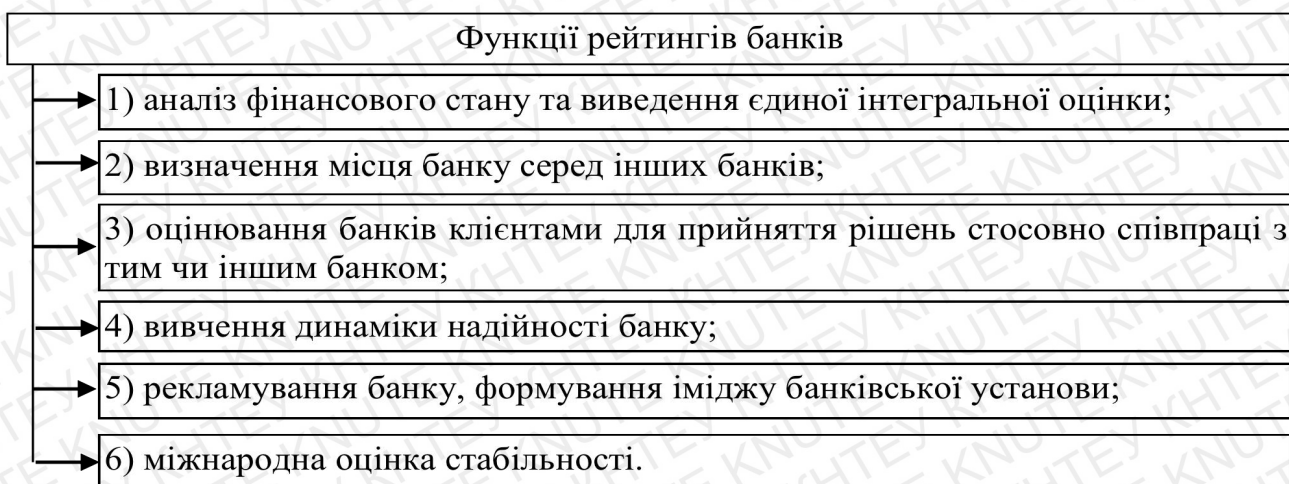

Рис. 1.1. Функції рейтингів банків

*Розроблено автором за джерелом: [2]

Для того щоб рейтинг банків задовольняв інформаційні потреби

зовнішніх користувачів інформації, він повинен відповідати таким вимогам:

- 1) комплексність (різнобічність) проведення аналізу діяльності банків;
- 2) об'єктивність інформації про діяльність банку, на основі якої розраховуються показники;
- 3) наукова обґрунтованість методики визначення рейтингової оцінки надійності банківських установ;
- 4) доступність – інформація повинна бути у відкритому доступі для її зовнішніх користувачів;
- 5) періодичність – банківський рейтинг повинен публікуватися щокварталу, оскільки за даний період банки подають фінансову звітність до Національного банку України;
- 6) зрозумілість та простота у здійсненні аналізу показників, наведених у рейтингу надійності банків, зовнішніми користувачами [1].

На практиці використовується велика кількість методик рейтингового оцінювання, які можна класифікувати за певними ознаками (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Види банківських рейтингів за ознаками*

Ознака	Вид	Опис
За призначенням	Уніфікований	Розрахований на широке коло користувачів.
	Диференційовані	Розрахований на професійне коло користувачів.
За методом вирахування	Номерний	Присвоєння місця банку за кожним з оцінюваних об'ємних показників.
	Бальний	Присвоєння місця банку за комплексною оцінкою показників, що записана сумою балів.
	Індексний	Визначаються оціночні показники фінансового стану банку та вагові коефіцієнти для кожного з показників.
За формою власності	Державний	Закриті рейтинги. Розраховуються державною установою.
	Недержавний	Відкриті рейтинги. Публікуються незалежними рейтинговими агентствами.
За сферою розповсюдження	Національний	Відкриті рейтинги національних рейтингових агентств.
	Міжнародний	Відкриті рейтинги зарубіжних рейтингових агентств, що надають рейтинги міжнародного значення.
За характеристикою	Оцінка кількісних показників	Обсяги сумарних активів, виданих кредитів і залучених депозитів, власного капіталу,

фінансової діяльності		прибутку, тощо.
	Оцінка якісних показників	Розкривають професійність менеджменту банку.

Продовження табл. 1.1

За способом оцінювання	Експертний	Здійснюється на основі досвіду і кваліфікації фахівців з будь-якої доступної інформації й аналізу як кількісних, так і якісних параметрів.
	Бухгалтерський	Здійснюється винятково на основі офіційної фінансової звітності банку й аналізу тільки кількісних показників.
За ступенем прозорості	Відкритий	Можна знайти інформацію про методику, розрахунки та результати у вільному доступі.
	Закритий	Не можна знайти інформацію у вільному доступі.
За формою спостереження	Комбінований	Охоплюють дослідження на місцях.
	Дистанційний	Створюються з інформації з відкритих джерел.
За способом згортки	Адитивний	Інтегральний показник розраховується як зважена сума оцінок всіх критеріїв.
	Мультиплікативний	Інтегральний показник розраховується як зважена оцінка всіх критеріїв.
За формою подання	Числовий	Подання результатів досліджень у виді таблиць.
	Літерний	Опис результатів досліджень.
	Графічний	Подання результатів досліджень у виді графіків, малюнків, тощо.
За моделлю показника	Статичний	Будується на базі минулих спостережень.
	Динамічний	Будується на базі минулих спостережень та враховує майбутні очікування.
За методом побудови	Бальний	Дає змогу отримати інтегральну оцінку фінансового стану банку в балах, що присвоюються кожному показнику за шкалою, визначеною експертами
	Індексний	Визначає оцінні показники фінансового стану банку та коефіцієнти значущості для кожного з них.

*Розроблено автором на основі: [3, 4]

Єдиної універсальної методики для рейтингової оцінки банків, судячи з обширної класифікації, нині не існує. Кожен учасник фінансового ринку користується різними методиками, в залежності від цілей, які він хоче досягти.

Рейтинги мають виняткове значення для ділової репутації банку, оскільки їх діяльність базується на довірі клієнтів, то банківські рейтинги безпосередньо через клієнтів та інвесторів банку впливають на управління його фінансовими потоками. Наприклад, суттєве зниження рейтингу банку може спричинити паніку серед клієнтів і відплив капіталу, що загрожує банкрутством. Падіння

кредитного рейтингу виробничих підприємств означає, що їм доведеться залучати фінансові ресурси за більший відсоток і на коротший термін, однак за «грамотної» фінансової політики це не спричиняє катастрофічних наслідків для підприємства. Саме усвідомлення виняткового значення репутації для банку часто є однією з причин спотворення рейтингового процесу: коли об'єкт рейтингування є замовником рейтингової оцінки [4].

Для оцінки кредитоспроможності позичальника, надійності його боргових зобов'язань і встановлення плати за відповідний кредитний ризик використовують кредитні рейтинги [5]. Кредитний рейтинг банку присвоюють рейтингові агентства – юридичні особи, які надають послуги на ринку цінних паперів та спеціалізуються на визначенні кредитних рейтингів (рейтингуванні) та наданні інформаційно-аналітичних послуг, пов'язаних із забезпеченням діяльності з визначення кредитних рейтингів [6].

В Україні зараз діють шість уповноважених рейтингових агентств, серед яких: «Експерт-рейтинг», «Рюрік», «ІВІ – Рейтинг», «Стандарт-Рейтинг», «Кредит-рейтинг» та «Українське кредитно-рейтингове агентство».

Кожне рейтингове агентство обрало для себе специфічні об'єкти рейтингування, список яких доволі великий і не обмежується лише банками.

Відповідно до об'єкта рейтингування, кожне рейтингове агентство має свою розроблену методологію, що визначає послідовність дій з присвоєння, оновлення, призупинення та відкликання рейтингової оцінки за Національною шкалою [7] або за шкалою, встановленою конкретним рейтинговим агентством.

Серед міжнародних агентств найбільш авторитетними та відомими є агентства Moody's Investors Service, Standard & Poor's та Fitch Ratings.

Рейтингуванням банків займаються неуповноважені рейтингові агентства, такі як «Ранг», «Інвест-Рейтинг», Агентство фондового ринку, Українське агентство фінансового ринку, Українське рейтингове агентство, консалтингові агентства та бізнес-портали.

Рейтингування банків також здійснюється і на державному рівні національними банками. Таке рейтингування здійснюється не для широкого

кола користувачів – результати не оприлюднюються (дод. А).

На сьогодні існують два базові підходи до складання банківських рейтингів – за величиною чистого капіталу та на основі коефіцієнтного аналізу. Чистий капітал розраховується як різниця між експертною оцінкою вартості активів банку та балансовою вартістю його зобов'язань. Вважається, що банк є некредитоспроможним, якщо його чистий капітал має від'ємне значення. Суттєвим недоліком даного підходу є залежність від якості оцінки вартості активів банку експертами [11].

Прикладом методології, що базується на першій концепції (оцінці чистого капіталу або чистого грошового потоку) є інвестиційна методологія, запропонована Ісмагіловою Л. А. [12]. Ця методологія передбачає використання оцінки чистого грошового потоку банку, тому інвестиційний рейтинг банку (R) розраховується за наступною формулою (1.1):

$$R = \frac{NP}{\left(\sum_{i=1}^n \frac{NI_i}{1+r_i}\right) \times [S + r_i + (K_1 - 0,04) + (K_2 - 0,08)]} \quad (1.1)$$

де NP – обсяг чистого прибутку; NI – сума чистих доходів; r_i – ставка дисконтування, яка відповідає певним видам ризиків; S – спред; r_1 – ризик ліквідності; K_1 , K_2 – показники достатності капіталу; 0,04 і 0,08 – мінімальні значення коефіцієнтів достатності капіталу [13].

Інший підхід передбачає розрахунок синтетичного індексу кредитного рейтингу банку на основі узагальнення системи коефіцієнтів його фінансового стану з урахуванням рівня їх вагомості. Синтетичний індекс розраховується за формулою (1.2):

$$SC = \sum_{i=1}^n (a_i \times K_i) \quad (1.2)$$

де SC – синтетичний індекс; a_i – ваговий коефіцієнт і-го показника ($\sum a_i = 1$); K_i – фінансовий коефіцієнт і; N – загальна кількість показників [11].

Формула для розрахунку синтетичного індексу трансформується при здійсненні групування показників. Тобто умовно методології можна розділити на одноетапні, які не передбачають поділу об'єктів рейтингового оцінювання на однорідні групи, та двоетапні, які такий поділ передбачають [13].

В бальних методиках кожному коефіцієнту присвоюється бал та ступінь важливості (вага). Бали залежать від діапазону, в який потрапляє значення коефіцієнта. Сума загального показника для банку розраховується шляхом додавання чисел, отриманих від множення балів на вагу. Чим більше значення загального показника, тим вищі шанси у банку вистояти в кризові часи. Яскравими прикладами таких методик є методика бізнес-порталу Mind.ua [14] та методика Міністерства фінансів України [15].

Схожими за своїм принципом є інтегральні методики. Для прикладу можна привести методику О. Ширинської – вона передбачає розрахунок параметричних коефіцієнтів для банку, кожен з яких має питому вагу та значущість для клієнтів. Потім дані зводяться в один інтегральний показник за допомогою формули. Перевагою таких методик є те, що вони дають можливість сформулювати точні висновки про банк на основі отриманих результатів. До недоліків можна віднести те, що вони швидко стають застарілими і потребують постійного удосконалення. Якщо застосувати методику О. Ширинської до сучасних банків, результат буде відрізнятися від результатів, які отримані від використання сучасних методик [14].

Для перевірки актуальності та правильності існуючих методик, необхідно періодично здійснювати оцінку її ефективності. Для цього необхідно формувати статистичну базу даних щодо присвоєних рейтингів і фактичних дефолтів. Наприклад, в зарубіжній практиці для цього використовуються такі показники, як профіль акумульованої точності (ПАТ) і коефіцієнт передбачуваної здатності (КПЗ) [11].

Для методологій, які базуються на коефіцієнтному аналізі, традиційним є використання математичного і таксонометричного методів, які передбачають використання матриць. У зв'язку з тим, що значення досліджуваних показників

діяльності банків можуть бути у найрізномітніших одиницях виміру та чисельних порядках, такі методи дозволяють привести всі показники до нормованих значень та здійснити розрахунки для отримання адекватних кількісних показників рейтингів банків [13, 17, 18].

Переваги та недоліки методів оцінки діяльності банку наведені в дод. Б.

Отже, у даному розділі було наведено основні вимоги та функції рейтингів банків; надано класифікацію рейтингових методик та наведено переваги та недоліки кодної з них; перераховано основних надавачів рейтингової інформації – рейтингові агентства, інформаційні портали та національні банки різних країн; розглянуто базові підходи до складання банківських рейтингів.

РОЗДІЛ 2

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ ЗА РІЗНИМИ МЕТОДИКАМИ

2.1. Аналіз діяльності банку за методикою О. Б. Ширинської

Методика О. Ширинської включає в себе розрахунок параметрів балансу банку (дод. В). Для розрахунку параметричних коефіцієнтів потрібно вирахувати значення власного капіталу, дохідних активів, захищеного капіталу, ліквідних активів, зобов'язань до запитання, сумарних зобов'язань, прибутку, термінових депозитних інструментів, корпоративних кредитів, коштів на поточних кореспондентських рахунках, державних цінних паперів. Потім обчислюється п'ять видів диференційованих коефіцієнтів, що характеризують структуру активів і пасивів банку, рівень його ліквідності, надійності та рентабельності. Далі за допомогою формули (2.1) визначається синтетичний коефіцієнт через систему зважених часткових коефіцієнтів.

$$R = 15 \times (0,5 \times KN_1 + 0,5 \times KN_2) + 35 \times (0,35 \times KL_1 + 0,35 \times KL_2 + 0,3 \times KL_3) + 20 \times (0,5 \times KP_1 + 0,5 \times KP_2) + 15 \times (0,5 \times KY_1 + 0,5 \times KY_2) + 15 \times (0,5 \times KB_1 + 0,5 \times KB_2) \quad (2.1)$$

Згідно з методикою, «ідеальним» є той банк, де всі зобов'язання покриваються капіталом та високоліквідними активами, капітал банку є захищеним, в портфелі переважають активи із 100% гарантією дохідності, тощо [16]. Тобто вимоги до активів, капіталу та зобов'язань банку є доволі завищеними та нереалістичними.

Для розрахунку коефіцієнтів надійності (табл. 2.1) використовуються значення власного капіталу, дохідних активів та захищеного капіталу. Під захищеним капіталом маються на увазі активи, вкладені у основні засоби банку (за винятком нематеріальних активів), активні залишки групи рахунків капітальних вкладень, дорогоцінні метали [47]. Не зважаючи на збільшення кожного показника на 10,9%, 44,7% та 43,6% відповідно, спостерігається зменшення коефіцієнту KN_1 на 23,3% через стрімке збільшення дохідних активів (за рахунок збільшення усіх складових, окрім кредитів та

заборгованості клієнтів, більше ніж на 100%), в той час як власний капітал зріс лише на 10,9%. При появі проблем з цією категорією активів, власний капітал не зможе покрити збитки, тому результат можна вважати негативним. Коефіцієнт KH_2 зріс на 29,5% через збільшення у захищеному капіталі основних засобів на 45,5% та банківських металів на 50,3%, проте даний показник має низьке значення оскільки банк не вклав більшу частину активів в нерухомість, банківські метали та основні засоби, що свідчить про нестійкість банку до інфляції. Варто зауважити, що в сучасних реаліях банки намагаються не тримати на балансі значну суму основних засобів та нерухомості – вони не приносять прибутку та потребують витрат на їх утримання, тому «ідеальне» значення даного показника можна вважати застарілим.

Таблиця 2.1

**Розрахунок коефіцієнтів надійності АТ «Райффайзен Банк»
за моделлю О. Ширинської за період 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

№	Показники	Сума, млн.грн.			Відхилення	
		01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	Абс., млн.грн.	Відн., %
Вхідні дані						
1.	Власний капітал	11 623,0	13 015,8	12 891,7	1 268,7	10,9
2.	Дохідні активи	65 763,6	77 216,3	95 142,0	29 378,4	44,7
2.1	Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	690,5	785,5	4 487,8	3 797,3	549,9
2.2	Кошти в інших банках	3 533,4	4 402,0	9 890,4	6 357,0	179,9
2.3	Кредити та заборгованість клієнтів	47 602,8	47 878,5	47 878,5	275,7	0,6
2.4	Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	3 455,6	3 570,5	8 052,0	4 596,4	133,0
2.5	Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	5 012,7	9 592,3	19 704,2	14 691,5	293,1
2.6	Інші фінансові активи	5 468,7	10 987,6	5 129,9	-338,8	-6,2
3.	Захищений капітал	2 922,1	3 908,7	4 196,4	1 274,3	43,6
3.1	Інвестиційна нерухомість	99,3	83,2	87,8	-11,5	-11,6

3.2	Основні засоби	2 767,2	3 769,3	4 025,1	1 257,9	45,5
3.3	Банківські метали	55,5	56,2	83,5	27,9	50,3
Результати розрахунків						
4.	KH_1 (ряд. 1 : ряд. 2)	0,176	0,168	0,135	-0,041	-23,295
5.	KH_2 (ряд. 3 : ряд. 1)	0,251	0,300	0,326	0,074	29,477

*Розраховано та побудовано автором на основі джерел [16, 21, 47]

Результати розрахунку коефіцієнтів ліквідності (табл. 2.2) показали зменшення KL_1 на 4,5% через значно менший приріст ліквідних активів у порівнянні з зобов'язаннями до запитання. Також спостерігається збільшення KL_2 на 15,8% (через приріст захищеного капіталу на 43,6% та ліквідних активів на 74,7%) та KL_3 на 20,9% (через збільшення ліквідних активів на 74,7%, в той час як дохідні активи зросли лише на 43,6%). Показники ліквідності, згідно методики, мають негативне значення, адже сукупні зобов'язання та дохідні активи не покриваються значною мірою захищеним капіталом та ліквідними активами, що при наявності кризової ситуації призведе до проблем у банку. Варто зазначити, що нормативи ліквідності Національного банку України АТ «Райффайзен банк» виконує в повній мірі [40], тому «ідеальні» значення для коефіцієнтів ліквідності можна вважати некоректними.

Таблиця 2.2

Розрахунок коефіцієнтів ліквідності АТ «Райффайзен Банк» за моделлю О. Ширинської за період 01.01.2019-01.01.2021 рр.*

№	Показники	Сума, млн.грн.			Відхилення	
		01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	Абс., млн.грн.	Відн., %
Вхідні дані						
1.	Захищений капітал	2 922,1	3 908,7	4 196,4	1 274,3	43,6
2.	Ліквідні активи	13 590,8	15 234,8	23 744,5	10 153,7	74,7
2.1	Грошові кошти та їх еквіваленти	10 057,4	10 832,8	13 854,1	3 796,7	37,8
2.2	Кошти в інших банках	3 533,4	4 402,0	9 890,4	6 357,0	179,9
3.	Зобов'язання до запитання	43 613,9	51 211,5	79 689,8	36 075,9	82,7
3.1	Кошти на вимогу юридичних осіб	27 654,8	34 265,0	50 344,8	22 690,0	82,0
3.1	Кошти на вимогу фізичних осіб	15 959,0	16 946,5	29 345,1	13 386,1	83,9
4.	Сукупні зобов'язання	67 524,5	79 202,5	98 656,2	31 131,7	46,1

Закінчення табл. 2.2

5.	Дохідні активи	65 763,6	77 216,3	95 142,0	29 378,4	44,7
Результати розрахунків						
6.	KL_1 (ряд. 2 : ряд. 3)	0,311	0,297	0,297	-0,014	-4,502
7.	KL_2 (ряд. 1 + ряд. 2 : ряд. 4)	0,245	0,242	0,283	0,039	15,812
8.	KL_3 (ряд. 2 : ряд. 5)	0,206	0,197	0,249	0,043	20,874

*Розраховано та побудовано автором на основі джерел [16, 21]

Розрахунок коефіцієнтів рентабельності (табл. 2.3) показав зменшення показників KP_1 на 27,7% та KP_2 на 45,5% через зменшення прибутку на 19,9%, в той час як власний капітал збільшився на 10,9%, а дохідні активи на 44,7%. Значення коефіцієнтів рентабельності можна вважати позитивними, адже банк є одним з найприбутковіших в Україні, проте для «ідеального» значення дані результати є низькими.

Таблиця 2.3

Розрахунок коефіцієнтів рентабельності АТ «Райффайзен Банк» за моделлю О. Ширинської за період 01.01.2019-01.01.2021 рр.*

№	Показники	Сума, млн.грн.			Відхилення	
		01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	Абс., млн.грн.	Відн., %
Вхідні дані						
1.	Власний капітал	11 623,0	13 015,8	12 891,7	1 268,7	10,9
2.	Дохідні активи	65 763,6	77 216,3	95 142,0	29 378,4	44,7
3.	Прибуток	5 087,9	4 748,7	4 074,8	-1 013,1	-19,9
Результати розрахунків						
4.	KP_1 (ряд. 3 : ряд. 1)	0,437	0,364	0,316	-0,121	-27,689
5.	KP_2 (ряд. 3 : ряд. 2)	0,077	0,061	0,042	-0,035	-45,455

*Розраховано та побудовано автором на основі джерел [16, 21]

За досліджуваний період коефіцієнти якості активів $KЯ_1$ та $KЯ_2$ (табл. 2.4) зросли на 75,9% та 117,5% відповідно. Показник $KЯ_1$ є позитивним, адже мало місце зменшення корпоративних кредитів на 4,7% і при проблемах з ними банк зможе покрити збитки. Показник $KЯ_2$ показує, що в дохідних активах переважають «ризикові» для банку активи, які не гарантують 100% прибутку. Тобто банк свідомо наражає себе на ризик недоотримання прибутку, якого можна було б уникнути – згідно методики, можна вважати негативним

показником. Проте банк не може мати у портфелі лише безризикові активи, тому «ідеальне» значення даного показника не відповідає сучасним реаліям.

Таблиця 2.4

Розрахунок коефіцієнтів якості активів АТ «Райффайзен Банк» за моделлю О. Ширинської за період 01.01.2019-01.01.2021 рр.*

№	Показники	Сума, млн.грн.			Відхилення	
		01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	Абс., млн.грн	Відн. %
Вхідні дані						
1.	Власний капітал	11 623,0	13 015,8	12 891,7	1 268,7	10,9
2.	Дохідні активи	65 763,6	77 216,3	95 142,0	29 378,4	44,7
3.	Термінові депозитні інструменти	43 613,8	51 211,5	79 689,8	36 076,0	82,7
4.	Корпоративні кредити	40 858,9	39 644,9	38 942,9	-1 916,0	-4,7
5.	Державні цінні папери	8 468,2	13 080,5	27 289,7	18 821,5	222,3
Результати розрахунків						
6.	$KЯ_1$ (ряд. 3 + ряд. 1 : ряд. 4)	1,351	1,620	2,377	1,026	75,944
7.	$KЯ_2$ (ряд. 5 : ряд. 2)	0,057	0,069	0,124	0,067	117,544

*Розраховано та побудовано автором на основі джерел [16, 21]

Розрахунок коефіцієнтів ресурсної бази банку (табл. 2.5) показав зменшення показника KB_1 на 24,4% за рахунок збільшення сукупних зобов'язань на 46,1%, а показник KB_2 збільшився на 19,4% за рахунок збільшення коштів на поточних та кореспондентських рахунках на 74,7%. Згідно методики, отримані результати є низькими – при виникненні проблем із зобов'язаннями банк буде не в змозі їх покрити, тому дані показники є незадовільними. Варто зазначити, що «ідеальні» значення для коефіцієнтів якості активів теж завищені. Банк на даний момент не має проблем з достатністю власного капіталу та ліквідними коштами.

Таблиця 2.5

Розрахунок коефіцієнтів ресурсної бази банку АТ «Райффайзен Банк» за моделлю О. Ширинської за період 01.01.2019-01.01.2021 рр.*

№	Показники	Сума, млн.грн.			Відхилення	
		01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	Абс.,	Відн.,

					млн.грн.	%
Вхідні дані						
1.	Власний капітал	11 623,0	13 015,8	12 891,7	1 268,7	10,9
2.	Сукупні зобов'язання	67 524,5	79 202,5	98 656,2	31 131,7	46,1

Закінчення табл. 2.5

3.	Кошти на поточних та кореспондентських рахунках	13 590,9	15 234,8	23 744,5	10 153,6	74,7
Результати розрахунків						
4.	KB_7 (ряд. 1 : ряд. 2)	0,172	0,164	0,130	-0,042	-24,419
5.	KB_2 (ряд. 3 : ряд. 2)	0,201	0,192	0,240	0,039	19,403

*Розраховано та побудовано автором на основі джерел [16, 21]

Оціночна шкала підсумкової рейтингової оцінки надійності наступна:

- 1) 90-100 – рейтинг 1 – сильний;
- 2) 70-89 – рейтинг 2 – задовільний;
- 3) 50-69 – рейтинг 3 – посередній;
- 4) 30-49 – рейтинг 4 – граничний;
- 5) менше 30 – рейтинг 5 – незадовільний [22].

Підрозрахувавши синтетичний коефіцієнт за формулою (2.1), отримуємо наступні значення: станом на 01.01.2019 банк має коефіцієнт 31,7 (граничний); станом на 01.01.2020 – 32,7 (граничний), станом на 01.01.2021 – 39,3 (граничний). Для перевірки коректності отриманих результатів пропонується порівняти підсумкові бали АТ «Райффайзен Банк» за іншими методиками (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Рейтингова оцінка АТ «Райффайзен Банк» методиками Міністерства фінансів України та порталу Mind.ua за період 01.01.2019-01.01.2021 рр.*

Методика	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021
О. Ширинської	31,7 (граничний)	32,7 (граничний)	39,3 (граничний)
Міністерства фінансів України	4.58 (1 місце)	4.84 (1 місце)	4.66 (1 місце)
Mind.ua	5 (2 місце)	4.5 (2 місце)	4.5 (2 місце)

*Побудовано автором на основі [14, 15, 16, 21]

Отже, методика О. Ширинської не є досить коректною, оскільки АТ «Райффайзен Банк» за іншими методиками займає досить прийнятну позицію. Причиною є її застарілість, адже з моменту її створення змінилися підходи до ведення банківського бізнесу, а також суб'єктивний вибір показників, які не дають всебічно проаналізувати банк.

Методики, за якими розраховувалась рейтингова оцінка Райффайзен Банку у табл. 2.6, враховують не тільки ліквідність, рентабельність, якість активів, ресурсну базу банку, але й наступні фактори:

1. Методика Mind.ua враховує проблемність кредитного портфелю банку, джерела та надійність капіталу банку, платіжну репутацію, валютну позицію та системне значення банку [14].
2. Методика Міністерства фінансів України бере до уваги масштаб діяльності банку, якість фондування, частку банку на ринку роздрібних депозитів та його зростання, досвід роботи на ринку та платіжну репутацію [15].

Отже, методика О. Ширинської не охоплює всі аспекти банківської діяльності і не оцінює кредитні ризики, лояльність вкладників, якість менеджменту банку, репутацію банку, його розміри та системну важливість. На даний момент вона потребує оновлення, а саме перегляду коефіцієнтів та їх вагового значення.

2.2. Діагностика діяльності банку за методикою «Кредит-Рейтинг»

При проведенні оцінки фінансової діяльності АТ «Райффайзен Банк» рейтингове агентство умовно поділяє рейтингову процедуру на дві складові: аналіз ефективності управлінського менеджменту (рис. 2.1) й аналіз фінансового менеджменту банку (рис. 2.2). Це дозволяє порівняти вплив різних за своїм змістом факторів, об'єктивно оцінити поточну ситуацію в банку, що аналізується, і відстежити зв'язок із зовнішніми факторами (фінансові ринки, Національний банк України та ін.).

Використовуючи дані фінансової звітності та незалежних аудиторських висновків щодо фінансово-господарської діяльності та системи менеджменту АТ «Райффайзен Банк» можна представити рейтингову оцінку АТ «Райффайзен Банк» за методологією агентства «Кредит-Рейтинг» [23].

Аналіз менеджменту банку АТ «Райффайзен Банк» здійснюють за наступними параметрами (рис. 2.1):

Рис. 2.1 Параметри аналізу менеджменту банку АТ «Райффайзен Банк» за методологією агентства «Кредит-Рейтинг»*

*Розроблено автором за джерелом: [23]

Становище банку на ринку та регулювання ринку.

Основна проблема стійкості АТ «Райффайзен Банк» знаходиться у площині нестабільної економіки України, що робить тільки перші кроки у визначенні свого місця у світовій економіці. У широкому змісті проблема стійкості АТ «Райффайзен Банк» визначається стабільністю оточуючого його економічного середовища.

Результати проведеного оцінювання становища банку АТ «Райффайзен Банк» на ринку та регулювання ринку за усіма видами робіт, виділеними методологією агентства «Кредит-Рейтинг» представлена у дод. Г.

За результатами проведеного оцінювання слід зазначити, що протягом 2018-2020 рр. АТ «Райффайзен Банк» мав стабільне становище на ринку банківських послуг, займаючи одне з провідних місць за обсягами надання банківських послуг та географічними сегментами.

Аналіз клієнтури банку.

Якість клієнтської бази банку АТ «Райффайзен Банк» значно впливає на його фінансову стійкість. Аналіз банківської клієнтури АТ «Райффайзен Банк» за етапами його проведення, згідно з методологією агентства «Кредит-Рейтинг» представлена у дод. Д.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що АТ «Райффайзен Банк» характеризується наступними показниками стану клієнтського портфеля: за структурним розподілом більшу частину становить надання послуг юридичним особам (65%), фізичним особам (23%), органам влади (12%). У звітності банк зазначає, що у 2020 р. відбулося збільшення кількості корпоративних клієнтів, на 940 од., суб'єктів малого та мікробізнесу – на 2900 од., приватних клієнтів – на 3870 од. У порівнянні, у 2019 р. відбувався відтік клієнтів у корпоративному секторі на 240 од, в секторі малого та мікробізнесу – на 1400 од. В цілому, АТ «Райффайзен Банк» характеризується високими показниками стабільності клієнтської бази, що засвідчує низький відсоток відтоку клієнтів банку у складний період коронакризи. Як бачимо, коефіцієнт втрати корпоративних клієнтів становить лише 1,39%, суб'єктів малого та мікробізнесу – 1,15%, приватних клієнтів – 1,18%.

Зараз банк активно модернізує свої методи роботи з корпоративними клієнтами – проводить аналіз доходів клієнтів, займається пересегментацією, відмовляє у обслуговуванні клієнтам, які не приносять банку доходів. Також банк займається оптимізацією внутрішніх процесів, щоб зробити обслуговування клієнтів швидшим та комфортнішим. Серед останніх досягнень

банку – продукт «поточний рахунок для нерезидента», аналогів якому серед банків небагато через складність процесу оформлення.

Також банк активно збільшує свій вплив серед клієнтів-фізичних осіб, взявши за мету стати банком, послуги якого рекомендують найчастіше. Серед останніх досягнень банку новий продукт – «Іпотечне кредитування», нова кредитна картка «Два кешбека», тощо.

Для клієнтів малого та мікробізнесу в створений новий пакет послуг «Бізнес Еліт+», який надає преміальне бізнес-обслуговування.

Організаційна структура банку.

Моделювання діяльності АТ «Райффайзен Банк» на основі аналізу менеджменту банку дає можливість прогнозувати виконання планової стратегії банку при різних припущеннях на можливу кон'юнктуру фінансового ринку [23]. Структура аналізу показників діяльності банку, за допомогою яких можна керувати його моделлю, складається з визначених факторів згідно з методологією агентства «Кредит-Рейтинг», що представлено у дод. Е. Значних змін в складі учасників банку не спостерігалось, вони не матимуть кардинального значення для фінансової стійкості банку. Персонал Банку, що обіймає ключові керівні посади, контролює 0,00% акцій, що є позитивним фактором, адже немає причин для конфліктів менеджменту та власників банку. Банк має децентралізовану систему управління, що є оптимальним рішенням для його розміру та розгалуженості. Банк має чітку організаційну структуру, яку, згідно останніх тенденцій, намагається спростити. Універсальність працівників та проста структура – основна ціль банку за даним напрямком. Негативних тенденцій за досліджуваний період не спостерігалось.

Стратегія та тактика розвитку банку.

При оцінці стратегії розвитку банку АТ «Райффайзен Банк» за методологією агентства «Кредит-Рейтинг», аналізуються наступні фактори (дод. Ж).

Таким чином, АТ «Райффайзен Банк» укотре підтвердив, що він є надійним і професійним партнером для своїх клієнтів. Банк продовжував

демонструвати високі фінансові результати протягом останніх років. АТ «Райффайзен Банк» є стратегічно орієнтованим банком з чітко сформованими стратегічними орієнтирами діяльності.

Аналіз фінансового менеджменту банку АТ «Райффайзен Банк» здійснюють за наступними параметрами (рис. 2.2).

Рис. 2.2 Параметри аналізу фінансового менеджменту банку АТ «Райффайзен Банк» за методологією агентства «Кредит-Рейтинг»

*Розроблено автором за джерелом: [23]

Аналіз капіталу банку.

Структура власного капіталу банку АТ «Райффайзен Банк» у 2018-2020 рр. представлена у дод. ІІ. За результатами проведеного оцінювання встановлено, що у 2020 р. питома частка статутного капіталу у власному капіталі банку становила 47,74%, що на 5,20 пункти менше, ніж у 2018 р. Вагому питому частку в структурі власного капіталу посідає інший додатковий капітал (23,53%, зменшився на 2,54 пункти у порівнянні з 2018 р.) та резервний капітал (21,20%, збільшився на 14,91 пункти у порівнянні з 2018 р.). Зменшення частки статутного капіталу є позитивним для банку і означає зменшення частки акціонерного капіталу, а отже, впливу інвесторів на діяльність банку.

Оцінювання достатності капіталу банку АТ «Райффайзен Банк» у 2018-2020 рр. будемо здійснювати за показниками, представленими у дод. К. За результатами проведеного дослідження встановлено, що значення коефіцієнта

надійності є стабільним та знаходиться в межах нормативу (не менше 5%). Водночас, відбулося скорочення значення цього індикатора на 5%. Банк почав активніше залучати кошти клієнтів у 2020 р., що негативно вплинуло на даний показник. Це пов'язано з новою ціллю банку – активне залучення нових клієнтів. У зв'язку з коронакризою, клієнти більше накопичують, ніж витрачають, тому кошти осідають на рахунках. Коефіцієнт фінансового важеля є оберненим до коефіцієнту надійності і також знаходиться в межах норми. Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів, при нормативному значенні не менше 10%, у 2018-2020 рр. становив 16% та 12% відповідно, що також є позитивним результатом. Значення коефіцієнту захищеності власного капіталу в динаміці збільшилось на 7%, що відображає позитивну тенденцію в зростанні достатності капіталу банку. Значення коефіцієнта мультиплікатора капіталу банку є нестабільним та зростає, що свідчить про розширення діяльності банку та зростання активів.

Прибутковість банку.

Динаміка та структура формування доходів банку АТ «Райффайзен Банк» у 2018-2020 рр. представлена у дод. Л. За результатами проведеного дослідження встановлено, що загальні доходи банку у 2020 р. на 14,36% більше, ніж у 2018 р. В структурі доходів банку найбільшу питому вагу займають процентні доходи (59,37%) та комісійні доходи (35,34%). Питома вага інших видів доходів є незначною. На сьогоднішній день спостерігається тенденція на зменшення частки процентних доходів через погіршення якості кредитного портфеля. Процентні доходи не зростатимуть швидко через істотне зниження відсоткових ставок за кредитами бізнесу та сповільнення споживчого кредитування [32]. Комісійний дохід зростає завдяки популяризації безговтікових операцій.

Динаміка та структура формування витрат банку АТ «Райффайзен Банк» у 2018-2020 рр. представлена у дод. М. За результатами проведеного дослідження встановлено, що загальні витрати банку у 2020 р. зросли на 41,61%, у порівнянні з 2018 р. В структурі витрат банку найбільшу питому вагу

займають процентні витрати (20,32%, збільшилися на 22,78%) та комісійні витрати (27,71%, збільшилися на 43,30%), виплати працівникам (23,52%, збільшилися на 28,08%), інші адміністративні та операційні витрати (14,02%, зменшилися на 9,53%). Питома вага інших видів витрат є незначною, проте варто зазначити, що кредитні збитки у 2020 р. збільшилися 181,52%, у порівнянні з 2018 р., що є підтвердженням проблем з кредитним портфелем у зв'язку з кризою. Також примітним є збільшення збитків від модифікації фінансових активів на 323,58%, пов'язаних з наданням платіжних послаблень для певних категорій клієнтів переважно роздрібного бізнесу у зв'язку з розповсюдженням пандемії коронавірусу (COVID-19) [32].

Динаміка формування прибутку банку АТ «Райффайзен Банк» у 2018-2020 рр. представлена у дод. Н. За результатами представленого дослідження визначено, що банк є прибутковим, проте прибуток банку до оподаткування у 2020 р. зменшився на 19,71%. Прибуток банку за 2020 р. зменшився на 19,91%. Скорочення рівня прибутковості відображається на загальному рейтингу надійності банківської установи, проте варто зазначити, що банк в період коронакризи показав один з найкращих результатів по прибутковості серед банків в цілому.

Ліквідність банку і характеристика його ресурсів.

Передусім, необхідно провести оцінювання сучасного стану ресурсної бази АТ «Райффайзен Банк» шляхом дослідження його активів, зобов'язань та власного капіталу.

Динаміка зміни активів, зобов'язань та власного капіталу АТ «Райффайзен Банк» у 2018-2020 рр. представлена у дод. П. За результатами представленого дослідження визначено, що активи банку у 2020 р. становили на 46,34% більше, ніж у 2018 р. Зобов'язання банку у 2020 р. становили 53,02% більше, ніж у 2018 р. Водночас, власний капітал банку у 2020 р. становив на 10,92% більше, ніж у 2018 р. Швидкість зростання зобов'язань вища, за швидкість зростання активів, що свідчить про осідання коштів на рахунках у банку, в той час як база

клієнтів для кредитування залишається невеликою. Вцілому, банк активно функціонує та розвивається на ринку.

Оцінювання ліквідності банку АТ «Райффайзен Банк» у 2018-2020 рр. будемо здійснювати за показниками, представленими у дод. Р. За результатами проведеного дослідження встановлено, що АТ «Райффайзен Банк» відрізняється досить високими значеннями показників ліквідності. Зокрема, коефіцієнт миттєвої ліквідності при критичному значенні не менше 20%, у 2020 р. мав значення 45%, має тенденцію до зростання. Коефіцієнт загальної ліквідності за аналізований період також характеризується високими значеннями, вищими за критичне (не менше 100%). У 2020 р. показник впав на 5%, що свідчить про різке збільшення зобов'язань банку, у порівнянні з минулими роками. Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів має негативне значення (норматив не менше 20%) у зв'язку з невеликим обсягом готівкових коштів у порівнянні з робочими активами банку. Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань має знаходитись в межах 70-80%, однак у 2020 р. значення цього індикатора зафіксовано на рівні 87%, що засвідчує, знову ж таки, про різке збільшення зобов'язань банку. Отже, розраховані показники ліквідності засвідчили прийнятний рівень платоспроможності АТ «Райффайзен Банк».

Управління ризиками.

АТ «Райффайзен Банк» дотримувався нормативів кредитного ризику, встановлених Національним банком України їх значення були такими, як представлено у дод. С. Відхилень за досліджуваний період не спостерігалось.

Ризик ліквідності є поточним і потенційним ризиком стосовно доходів або капіталу, що впливає з неможливості виконання Банком своїх зобов'язань при настанні строку їх погашення без понесення недопустимих втрат [24]. Станом на 31 грудня 2018, 2019 та 2020 рр. зазначені нормативи, розраховані у відповідності до вимог НБУ, були такими, як представлено у дод. Т.

У 2019 р. НБУ було впроваджено новий обов'язковий норматив ліквідності – коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR), що замінив нормативи Н4 та Н5. За даними дод. Т можна стверджувати, що за аналізований період АТ «Райффайзен Банк» дотримувався нормативів ризику ліквідності, встановлених Національним банком України.

Також у 2019 р. вийшла постанова Національного банку України, згідно якої вводиться коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) – норматив ліквідності, який установлює мінімально необхідний рівень стабільного фінансування, достатній для забезпечення фінансування діяльності банку на горизонті один рік [33]. Даний показник зараз розраховується банками у тестовому режимі. Станом на 01.04.2021 даний показник у банку становить 143,83%, що є позитивним результатом при мінімальному значенні 100% [34].

Диверсифікація та гнучкість фінансової діяльності.

Диверсифікація та гнучкість банківської діяльності дозволяє уникнути можливих фінансових ризиків шляхом зміни пріоритетів з вкладення чи залучення тих чи інших засобів [23].

Інформація про доходи, витрати, активи та зобов'язання бізнес-сегментів АТ «Райффайзен Банк» у 2018-2020 рр. представлена у дод. У. За результатами проведеного дослідження можна стверджувати про значний ступінь диверсифікованості фінансової діяльності АТ «Райффайзен Банк» за фінансовими результатами, активами та зобов'язань, сформованих за окремими бізнес-сегментами. За часткою прибутку найбільшу питому вагу займають наступні сегменти: великі та малі підприємства – 42,58% та мікро-підприємства та фізичні особи – 59,58%. За структурою активів найбільшу питому вагу займають наступні сегменти: великі та малі підприємства – 34,52% та управління активами – 57,11%. В структурі зобов'язань найбільшу питому вагу займають наступні сегменти: великі та малі підприємства – 40,32% та мікро-підприємства та фізичні особи – 51,88%. На даний період, пріоритетним для банку є сегмент мікро-підприємств та фізичних осіб, зважаючи на розмір

прибутку. Для великих та малих підприємств в період коронакризи були складні часи, проте банк розвиває і цей сегмент.

Інформація про розподіл рахунків у банку за галузями АТ «Райффайзен Банк» у 2018-2020 рр. представлено у дод. Ф. Згідно з дослідженням, можна спостерігати значний ступінь диверсифікованості галузей клієнтів АТ «Райффайзен Банк». Найбільшу частку становлять фізичні особи (36%) та торгівля (20%) та сільське господарство (10%). Найвищий темп росту спостерігається у сільському господарстві (188%), фінансових послугах (174%) та соціальній інфраструктурі (152,38%). Приоритетними для банку є фізичні особи.

Універсальність банку та його розгалуженість (філії банку знаходяться на всій території України) є позитивним фактором. Активи (в розрізі сегментів) та зобов'язання (в розрізі галузей) достатньо диверсифіковані. Банк має доступ до різних фінансових ресурсів, зважаючи на високий рейтинг та репутацію. Якщо настане ситуація гострої нестачі коштів, банк матиме підтримку з боку материнської компанії Райффайзен банк Інтернаціональ АГ.

З урахуванням проведеної аналітичної процедури можна представити значення рейтингової оцінки АТ «Райффайзен Банк» (табл. 2.7). Так як агентство «Кредит-Рейтинг» не надає інформацію про процес присудження загальної рейтингової оцінки, для узагальнення отриманих результатів дослідження, кожному параметру рейтингування автором присуджувалися наступні значення:

- 1) «позитивне» значення – якщо були позитивні тенденції за досліджуваним параметром у порівнянні з минулим періодом або значних змін за досліджуваний період не спостерігалось;
- 2) «середнє» значення – спостерігалися негативні коливання параметра у порівнянні з минулим роком, які не матимуть значної шкоди для діяльності банку в майбутніх періодах;
- 3) «негативне» значення – якщо спостерігалися негативні зміни у параметрі, які матимуть негативні наслідки для банку в майбутніх періодах.

**Рейтингова оцінка АТ «Райффайзен Банк» за методикою агентства
«Кредит-Рейтинг» станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Параметр рейтингування	Значення		
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021
1. Аналіз менеджменту банку			
1.1. Становище банку на ринку та регулювання ринку	позитивне	позитивне	позитивне
1.2. Аналіз банківської клієнтури	середнє	середнє	позитивне
1.3. Організаційна структура банку	позитивне	позитивне	позитивне
1.4. Стратегія та тактика розвитку банку	позитивне	позитивне	позитивне
2. Аналіз фінансового менеджменту банку			
2.1. Аналіз капіталу банку	позитивне	позитивне	середнє
2.2. Прибутковість банку	позитивне	середнє	середнє
2.3. Ліквідність банку і характеристика його ресурсів	позитивне	позитивне	середнє
2.4. Управління ризиками	позитивне	позитивне	позитивне
2.5. Диверсифікація та гнучкість фінансової діяльності	позитивне	позитивне	позитивне
Загальна рейтингова оцінка	uaK1	uaK1	uaK2

*Розроблено автором на основі [5, 23]

Можна зробити висновок, що рейтингова оцінка АТ «Райффайзен Банк» за методикою агентства «Кредит-Рейтинг» є надзвичайно високою, оскільки за усіма параметрами рейтингування банк є стабільним та високоефективним. Водночас, відбулося зменшення рейтингової оцінки за параметрами капіталу (за період коронакризи спостерігається зменшення на 124 122 тис грн. через різке збільшення непокритого збитку), прибутковості (швидкість зростання витрат перевищила швидкість зростання доходів) та ліквідності банку (частина показників була не в межах норми). У 2019-2020 рр. АТ «Райффайзен Банк» отримало найвищий короткостроковий кредитний рейтинг uaK1, а у 2020 р. високий короткостроковий кредитний рейтинг uaK2.

Водночас, можна виділити слабкі місця та недоліки рейтингової оцінки банку за методикою агентства «Кредит-Рейтинг» (рис. 2.3).

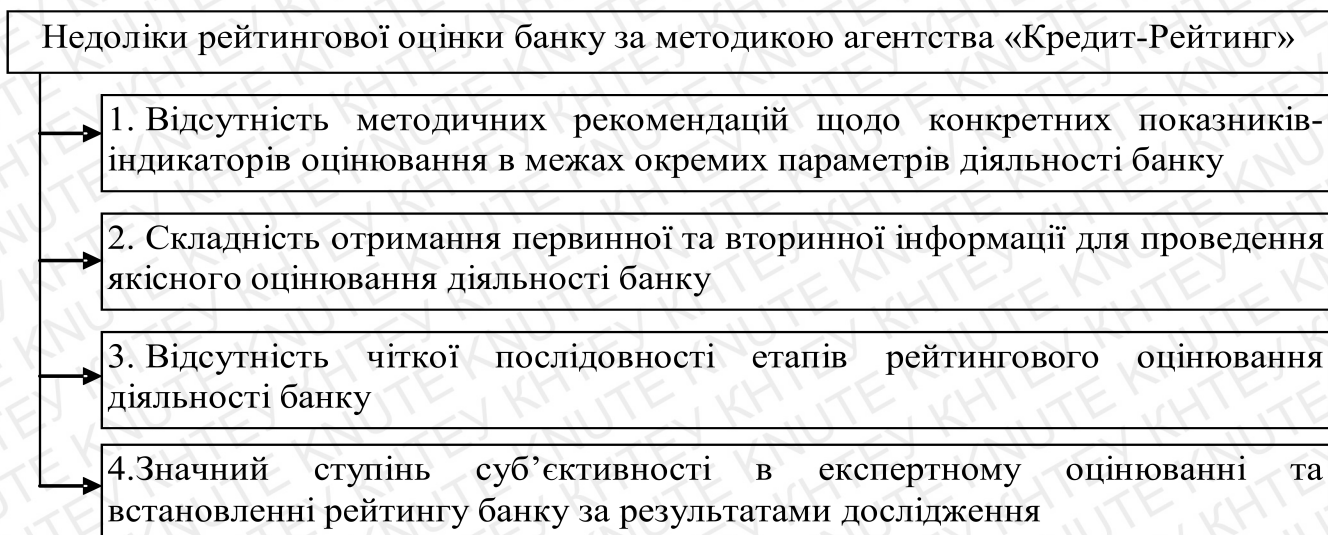

Рис. 2.3 Недоліки рейтингової оцінки банку за методикою агентства «Кредит-Рейтинг»

*Розроблено автором за джерелом: [23]

Враховуючи представлені недоліки представленої рейтингової оцінки банку за методикою агентства «Кредит-Рейтинг» можна стверджувати про доцільність розробки нового методичного підходу, який би базувався на визначенні чітких процедур та системи показників-індикаторів щодо оцінювання надійності банку на ринку.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»

3.1. Розробка оновленої методики рейтингової оцінки діяльності банку

Рейтингова оцінка надійності банку – це комплексний підхід до визначення фінансового стану кожного банку і виявлення основних закономірностей його розвитку. Надійний банк – це банк, який забезпечує інтереси кредиторів, вкладників та інвесторів, керується принципами партнерських, взаємовигідних відносин, проводить політику в інтересах розвитку суспільства, стійкий до внутрішніх і зовнішніх загроз [35].

Апарат розробки рейтингової методики включає наступні 6 етапів (рис. 3.1).

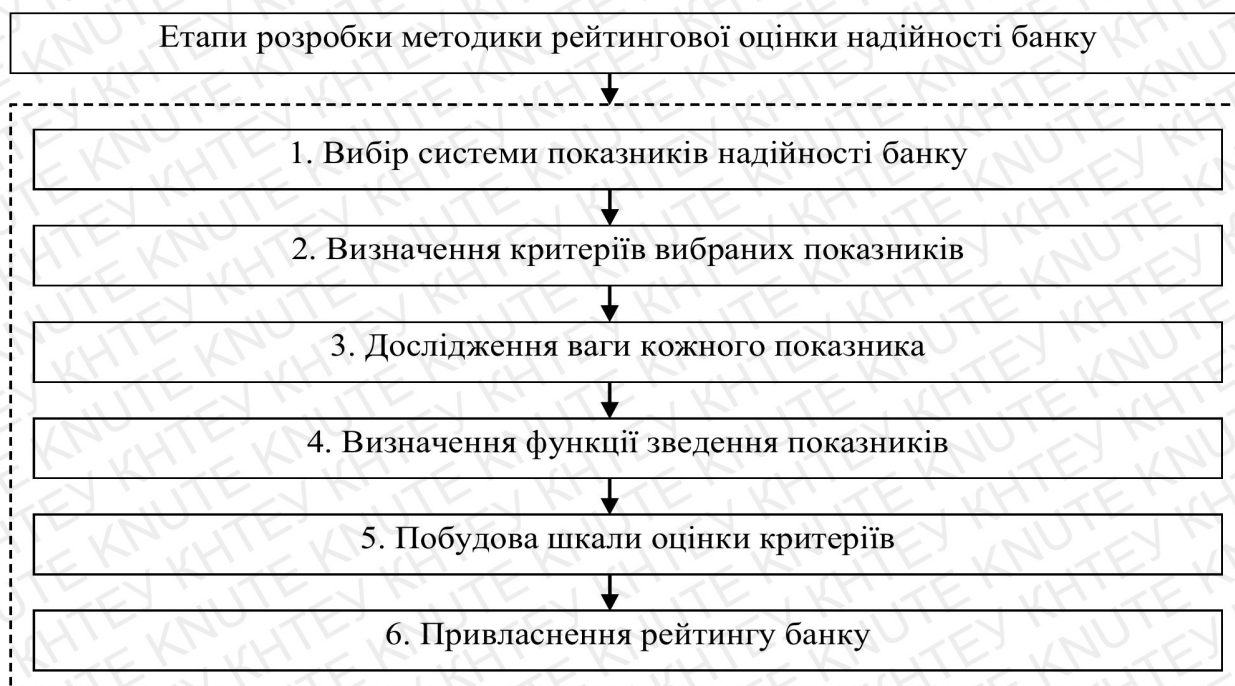

Рис. 3.1 Етапи розробки методики рейтингової оцінки надійності банку*

*Розроблено автором на основі [11, 16]

В різних методиках використовують різну кількість коефіцієнтів для побудови рейтингової методики надійності банку. Зокрема, методика В. Кромонава передбачає розрахунок поточного індексу надійності на основі 6 параметричних коефіцієнтів, О. Ширинська включає розрахунок 12-ти параметрів балансу банку. Методика RAFINS містить розрахунок

15 коефіцієнтів для оцінювання надійності банку з іноземним капіталом, який знаходиться в Україні, та 15 показників для оцінки його материнського банку [35]. Авторська рейтингова методика надійності банку включає 4 групи показників, які найбільш повно відображають стабільність банку (рис. 3.2).

Рис. 3.2 Система показників для рейтингової оцінки надійності банку*

*Розроблено автором на основі [37, 38, 46]

До них відносяться показники фінансової стійкості, ділової активності, аналізу кредитного портфелю і ефективності управління банку. Кожній групі показників притаманні окремі коефіцієнти. Після вивчення нормативних актів та наукових джерел автором випускної кваліфікаційної роботи були встановлені оптимальні значення кожного коефіцієнта.

Для оцінки фінансової стійкості автором випускної кваліфікаційної роботи було обрано наступні коефіцієнти: частка власного капіталу в залучених коштах, коефіцієнт мультиплікатора капіталу, частка власного капіталу в

активах. Для оцінки ділової активності: коефіцієнт дохідних активів, частка депозитів клієнтів у зобов'язаннях, відношення кредитно-інвестиційного портфеля до зобов'язань. Для оцінки кредитного портфелю: коефіцієнт кредитної активності, коефіцієнт рівня залучення кредитних ресурсів, коефіцієнт рівня міжбанківських кредитів у зобов'язаннях. Для оцінки рентабельності банку: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу і загальний рівень рентабельності (дод. X).

Вибір названих показників обумовлений тим, що вони дозволяють оцінити різні напрямки діяльності банку. Наприклад, частка власного капіталу в залучених коштах відображає залежність банку від залучених коштів, коефіцієнт мультиплікатора капіталу відображає ефективність використання власного капіталу, частка депозитів клієнтів в пасивах і відношення кредитно-інвестиційного портфеля до зобов'язань характеризує популярність банку серед клієнтів, частка власного капіталу в активах показує, наскільки банк захищений від різних ризиків, показники ефективності управління характеризують ефективність менеджменту, коефіцієнт дохідних активів показує ефективність розміщення ресурсів.

На другому етапі побудови рейтингової методики визначаються критерії, за якими оцінюються обрані 12 показників. Бали присвоюються показникам, враховуючи їх оптимальні значення (дод. Ц).

Як видно з дод. Ц, банк отримує максимальну кількість балів за наближення до «ідеального» значення. Всі показники, що мають оптимальне значення, отримують 100 балів і оцінку «дуже добре». 75 балів отримують показники, значення яких відхиляються від оптимального в бік збільшення або зменшення, але це відхилення має незначний вплив на надійність банку, таким показникам присвоюється оцінка «добре». Для показників, які отримали 50 балів або оцінку «негативно», характерно відхилення від оптимального значення, що викликає зниження надійності банку в цілому.

При визначенні балів для показника частки власного капіталу в залучених коштах керуємося тим, що значення цього показника нижче оптимального

означає підвищений ризик до залучених ресурсів, тому йому присвоєно 50 балів. Значення цього коефіцієнта вище оптимального характеризує високу забезпеченість власним капіталом, при якому банк не залежить від залучених коштів. Однак це свідчить про неефективну політику, яку проводить банк зі своїми клієнтами, і тому йому присвоєно 75 балів.

Аналогічні пояснення можна дати і для наступних показників. Значення коефіцієнта мультиплікатора нижче оптимального рівня свідчить про неефективність використання власного капіталу банку. Більше значення даного коефіцієнта підвищує ступінь ризику банкрутства. Частка власного капіталу в активах відображає залежність банку від зовнішніх джерел, тому значення даного показника нижче оптимального свідчить про незацікавленість клієнтів в конкретному банку, а високе значення – про підвищений ступінь залежності від зовнішніх джерел, що занадто ризиковано для банку.

Оптимальне значення коефіцієнта дохідних активів знаходиться в межах 70-80%. Значення нижче оптимального свідчить про збільшення безприбуткових активів, що веде до збитковості банку. Це негативно впливає на діяльність банку, тому показником з таким значенням присвоєно 50 балів. Збільшення значення даного показника викликане зростанням дохідних активів, що свідчить про ведення банком агресивної ризикованої політики по отриманню прибутку, показником присвоюється 75 балів.

Чим вище частки депозитів клієнтів і кредитно-інвестиційного портфеля в зобов'язаннях, тим вище довіра клієнтів до банку. Зменшення частки депозитів клієнтів у зобов'язаннях свідчить про недовіру клієнтів, нездатність банку своєчасно погасити свої зобов'язання. Це негативне явище для банку, тому показнику присвоюється 50 балів. Збільшення цієї частки викликає певний ризик щодо своєчасності повернення депозитів, що пов'язано з достатністю сум ліквідних коштів. Надвисока частка кредитно-інвестиційного портфеля також є ризикованою для банку, адже збільшення видачі кредитів супроводжується більшою ймовірністю їх неповернення.

При визначенні балів для показників аналізу кредитного портфелю керуємося наступним: банк отримує 50 балів в тому випадку, якщо він не дотримується нормативу і має значення показників аналізу кредитного портфелю менше 65-75% відповідно. При оптимальному значенні показників банк отримує 100 балів.

Безумовно, підвищення ефективності управління – позитивне явище для будь-якого банку, воно свідчить про збільшення прибутку і ефективну політику, яку здійснює банк. Отже, всім коефіцієнтам ефективності управління, значення яких знаходилися вище оптимальних, присвоєно 75 балів. Зниження ефективності управління має негативний вплив на надійність банку, значить, показникам, значення яких нижче оптимального рівня, присвоєно тільки 50 балів [37, 38, 46].

Третім етапом розробки рейтингової методики є визначення ваги кожного показника. Автором випускної кваліфікаційної роботи запропонована градація вагових коефіцієнтів, яка максимально відображає важливість кожного показника (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Система оцінювання фінансових критеріїв рейтингової оцінки надійності банку*

Показники	Ваговий коефіцієнт, %
1. Показники фінансової стійкості	25
1.1. Частка власного капіталу в залучених засобах, %	10
1.2. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу, рази	10
1.3. Частка власного капіталу в активах, %	5
2. Показники ділової активності	25
2.1. Коефіцієнт дохідних активів, %	5
2.2. Частка депозитів клієнтів в сумарних зобов'язаннях, %	10
2.3. Відношення кредитно-інвестиційного портфеля до зобов'язань, %	10
3. Показники аналізу кредитного портфелю	25
3.1. Коефіцієнт кредитної активності, %	10
3.2. Коефіцієнт рівня залучення ресурсів, %	5
3.3. Коефіцієнт короткострокової ліквідності, %	10
4. Показники ефективності управління	25
4.1. Рентабельність активів, %	5
4.2. Рентабельність власного капіталу, %	5
4.3. Загальний рівень рентабельності, %	15

Всього	100
---------------	------------

*Розроблено автором на основі [11]

Чотири групи наведених показників мають однаковий вплив на надійність банку, значить, кожній групі була привласнена питома вага 25%. Проте, кожен показник певної групи має різну значимість. Так, серед показників фінансової стійкості найважливішими є коефіцієнт мультиплікатора капіталу і частка власного капіталу в залучених коштах (вагові коефіцієнти 10 і 5% відповідно).

Ділова активність визначається як рівень залучення пасивів, так і рівень їх використання в активах [37], тому частці депозитів клієнтів у зобов'язаннях і стосовно кредитно-інвестиційного портфеля до зобов'язань відповідають вагові коефіцієнти 10%, а коефіцієнту дохідних активів – 5%.

Показникам аналізу кредитного портфелю притаманні такі вагові коефіцієнти: коефіцієнти кредитної активності та рівня міжбанківських кредитів у зобов'язаннях – 10%, коефіцієнт рівня залучення ресурсів – 5%.

До найважливіших показників рентабельності віднесені загальний рівень рентабельності (його ваговий коефіцієнт становить 15%), рентабельність активів і власного капіталу (по 5%).

Четвертий етап побудови рейтингової методики характеризується визначенням функції зведення показників, тобто зважуванням оцінки кожного критерію і підсумовуванням всіх обчислених значень. Число, яке виходить в кінцевому підсумку, за рейтинговою шкалою перетворюється в рейтинг банку (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Стандартизація значень рейтингової оцінки надійності банку*

Рейтингова група	Пояснення рейтингової категорії	Літерне позначення	Числове значення	Прогнозна диференціація
А	Високий рівень надійності	Ааа	91-100	«+» – позитивний прогноз розвитку;
		Аа	81-90	
		А	71-80	
В	Середній рівень надійності	Ваа	61-70	«-» – негативний
		Ва	51-60	
		В	41-50	
С	Низький рівень	Саа	31-40	

	надійності	Ca	21-30	прогноз розвитку
		C	0-20	

*Розроблено автором на основі [11]

Визначення рейтингу банку можна математично виразити за допомогою формули [39]:

$$R = \sum_{k=1}^n a_k \times x \quad (3.1)$$

де R – рейтинг банку; n – кількість показників; k – показник; a_k – вага показника; x – оцінка критерію.

Кожен із привласнених рейтингів має свою характеристику, яка визначає для клієнта надійність і можливість співпраці з тим чи іншим банком.

Банки рейтингової групи А, які отримали високий рівень надійності, зуміли показати позитивну динаміку ділової активності, ефективності управління, фінансової стійкості, а також належний рівень показників при аналізі кредитного портфеля. Надійність таких банків дуже висока і знаходиться в межах 70-100 балів. Для банків рейтингової групи В характерний середній рівень надійності, який знаходиться в межах 40-70 балів. Банки рейтингової групи С характеризуються низьким рівнем надійності (від 0 до 40 балів).

Рейтинг Ааа отримують банки, які мають найвищу ступінь фінансової надійності. Це банки з якісним кредитним портфелем, які показали високий рівень ділової активності, фінансової стійкості та ефективності управління. Саме ці банки здатні протистояти всім негативним тенденціям в фінансово-економічній сфері.

Рейтинг Аа отримують банки, що мають дуже високий ступінь фінансової надійності. Ці банки досить стійкі до внутрішніх і зовнішніх загроз, мають дуже високі значення досліджуваних показників. Цей рейтинг не надто різниться від найвищої оцінки.

Банки рейтингової групи А мають високий ступінь фінансової надійності, є впливовими в банківській системі країни і мають високі результати аналізу кредитного портфелю, ділової активності, фінансової стійкості та ефективності

управління. Однак вони чутливі до несприятливих змін. Можливості для їх росту високі, так як подібні банки можуть пропонувати клієнтам широкий асортимент якісних банківських продуктів.

Для банків з рейтингом Ваа властивий середній ступінь фінансової надійності, а значення досліджуваних показників знаходяться на належному рівні. Треба відзначити, що на такі банки значний вплив мають негативні зовнішні фактори, такі як інфляція, зниження ВВП, фінансова криза. Цей рейтинг означає хорошу оцінку для банку.

Рейтинг Ва отримують банки, які мають достатній ступінь фінансової стійкості і хороші результати аналізу кредитного портфелю, ділової активності та ефективності управління.

Для банків з рейтингом В характерний невисокий рівень фінансової надійності, більшість показників мають деякі недоліки або спостерігається негативна тенденція, яка може привести до певних проблем в майбутньому. Цей рейтинг означає оцінку банку нижче середнього рівня.

Рейтинг Саа отримують банки, які мають проблеми з ефективністю управління, кредитним портфелем, діловою активністю та фінансовою стійкістю. Такі банки можна вважати проблемними, вони є нестійкими до внутрішніх і зовнішніх загроз. Цей рейтинг означає низьку оцінку банку.

Банки, що отримали рейтинг Са, мають дуже низький рівень фінансової надійності, а також дуже низькі значення досліджуваних показників. Крім цього, банки названої групи мають значні фінансові ризики. Співпраця з таким банком вимагає регулярного контролю за його основними показниками. Цей рейтинг означає дуже низьку оцінку банку.

Рейтинг С отримують банки, які мають низький рівень фінансової надійності і знаходяться на межі дефолту. Цим банкам необхідна підтримка акціонерів, інвесторів і центрального банку. Банки зазначеної групи мають дуже значні фінансові ризики, отже, цей рейтинг означає найнижчу оцінку банку.

Врахування впливу зовнішнього середовища, який відображається математичними знаками в загальному рейтингу банку, є авторським внеском у рейтингову методику оцінки надійності банку. Рейтинг формується на основі шкали оцінки рейтингів з додаванням знаків "+" і "-". Дані знаки свідчать про економічне зростання або занепад країни, що впливає на діяльність банку і, відповідно, на його рейтинг. Знак "+" додається до рейтингу тоді, коли існує сприятливе зовнішнє середовище, позитивно впливає на діяльність окремого банку. Крім цього, "+" означає позитивний прогноз розвитку економіки країни в цілому, тобто свідчить про зростання ВВП, рівень іноземних інвестицій і заробітної плати, зниження рівня інфляції та безробіття. Наприклад, рейтингова оцінка банку Aaa + означає дуже високу надійність банку в сприятливих умовах економічного розвитку країни. Знак "-" застосовується до рейтингової оцінки банку, який функціонує в несприятливому зовнішньому середовищі. Таке явище спостерігається за часів фінансових криз. Керівництву такого банку необхідно докласти багато зусиль і вмінь, щоб утримати банк на належному рівні.

Можна зробити висновок, що запропонована автором випускної кваліфікаційної роботи методика оцінки рівня надійності банку може принести відчутні результати при вивченні динаміки надійності банку; прийнятті рішення щодо вибору банку-контрагента; може використовуватися для інформаційного забезпечення при прийнятті інвестиційних рішень банку АТ «Райффайзен Банк».

3.2. Апробація оновленої методики рейтингової оцінки діяльності банку

За результатами розробки оновленої методики рейтингової оцінки діяльності банку проведемо апробацію запропонованої рейтингової оцінки надійності банку на прикладі АТ «Райффайзен Банк». В процесі оцінювання ступеня надійності банку будемо використовувати чотири групи показників, які дозволяють комплексно визначити наступні параметри діяльності

АТ «Райффайзен Банк»: показники фінансової стійкості, ділової активності, аналізу кредитного портфеля і ефективності управління.

За даними фінансової звітності банку АТ «Райффайзен Банк» у 2018-2020 рр. було здійснено розрахунок системи показників оцінювання надійності банку (дод. Ш).

Слід зазначити, що усі розраховані показники відрізняються позитивними та достатньо високими значеннями, що засвідчує значний ступінь надійності та конкурентоспроможності банку. Водночас, в динаміці відбулися певні негативні зрушення щодо скорочення значень окремих показників індикаторів. Зокрема, частка власного капіталу в залучених коштах банку у 2020 р. скоротилась на 5,18 пункти; співвідношення власного капіталу та активів банку скоротилась на 3,84 пункти; коефіцієнт дохідних активів зменшився на 2,90 пункти; відношення кредитно-інвестиційного портфеля до зобов'язань скоротилось на 7,36 пункти. Водночас, у 2020 р. відбулося скорочення значень усіх показників ефективності управління, що опосередковано може свідчати про зниження надійності банку АТ «Райффайзен Банк».

Результати бального оцінювання фінансових показників рейтингової оцінки надійності банку АТ «Райффайзен Банк» у 2018-2020 рр. представлено у табл. 3.3. За результатами проведеного бального оцінювання надійності банку АТ «Райффайзен Банк» встановлено, що майже усі розраховані показники мають їх стійке та високе значення. Зокрема, жоден з аналізованих показників не отримав низького значення (50 балів). Найбільші бали отримали показники, які аналізують ділову активність та кредитний портфель банку, а найменші – показники фінансового стану та ефективності управління банку АТ «Райффайзен Банк».

Таблиця 3.3

Результати бального оцінювання фінансових критеріїв рейтингової оцінки надійності АТ «Райффайзен Банк» станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.*

Показники	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021
1. Показники фінансової стійкості			
1.1. Співвідношення власного капіталу та залучених	75	75	75

коштів			
1.2. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	75	75	75
1.3. Частка власного капіталу в активах	75	75	100
2. Показники ділової активності			
2.1. Коефіцієнт дохідних активів	100	100	100
2.2. Частка депозитів клієнтів в сумарних зобов'язаннях	75	75	75
2.3. Відношення кредитно-інвестиційного портфеля до зобов'язань	75	100	100
3. Показники аналізу кредитного портфелю			
3.1. Коефіцієнт кредитної активності	100	100	100
3.2. Коефіцієнт рівня залучення кредитних ресурсів	100	100	75
3.3. Коефіцієнт рівня міжбанківських кредитів у зобов'язаннях	100	50	75

Продовження табл. 3.3

4. Показники ефективності управління			
4.1. Рентабельність активів	75	75	75
4.2. Рентабельність власного капіталу	75	75	75
4.3. Загальний рівень рентабельності	75	100	100

*Розраховано та побудовано автором на основі [11, 24, 25, 37, 38]

Розрахунок загальної рейтингової оцінки надійності АТ «Райффайзен Банк» представлено у дод. III. Результати розрахунку загальної рейтингової оцінки надійності АТ «Райффайзен Банк» свідчать про високий рівень показників надійності банку. Зокрема, було отримано наступні значення: 2018 – 82,50 балів; 2019 – 83,75 балів; 2020 р. – 86,25 балів.

Результати стандартизації значень рейтингової оцінки надійності банку АТ «Райффайзен Банк» представлено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Результати стандартизації значень рейтингової оцінки надійності

АТ «Райффайзен Банк» станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.

Показники	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021
Числове значення рейтингу	82,50	83,75	86,25
Рейтингова група	A	A	A
Літерне позначення рейтингової групи	Aa	Aa	Aa
Пояснення рейтингової категорії	Високий рівень надійності	Високий рівень надійності	Високий рівень надійності
Прогнозна диференціація	«+»	«+»	«+»

*Розраховано та побудовано автором на основі [11, 24, 25, 37, 38, 46]

Можна зробити висновок, що АТ «Райффайзен Банк» отримав високий рівень надійності, що демонструє позитивну динаміку ділової активності та

рентабельності, а також належний рівень кредитного портфелю і фінансової стійкості. Надійність банку дуже висока і знаходиться в межах 82-87 балів. У 2018 р. АТ «Райффайзен Банк» отримав рейтинг «А», що характеризує високий ступінь фінансової надійності, високі показники кредитної активності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності.

Однак дія зовнішніх чинників може негативно вплинути на ступінь надійності банку в майбутньому. У 2018-2020 р. АТ «Райффайзен Банк» отримав рейтинг «Аа», що відображає дуже високий ступінь фінансової надійності, високі результати аналізу кредитного портфелю, ділової активності, фінансової стійкості та рентабельності.

Вцілому, на основі аналізу банку можна дати наступні рекомендації:

1. На даний момент у банку спостерігається осідання коштів клієнтів на рахунках (в зв'язку з коронакризою та тенденцією до накопичення заощаджень), що призвело до значного збільшення обсягу зобов'язань банку. З одного боку, це свідчить про довіру клієнтів до банку, але з іншого неконтрольований ріст депозитів клієнтів призводить до збільшення витрат банку на їх обслуговування. Чудовим рішенням для банку буде пропонувати клієнтам альтернативні фінансові інструменти, такі як облігації внутрішньої державної позики України, операції з валютою, страхування, де банк міг би додатково заробити на комісійних. Також банк міг би більше популяризувати кредити на рухоме та нерухоме майно, надаючи вигідні умови для покупки. Клієнти могли б використовувати накопичені кошти для першого взносу. Зараз такі послуги доступні лише для преміум-клієнтів.

2. Проблемним залишається кредитування, так як в період коронакризи у багатьох клієнтів є проблеми з заробітком. Попит серед клієнтів на кредитування не спадає. База потенційних надійних позичальників не зростає. Проте зважаючи на розміри банку та обсяг зростаючих зобов'язань, банку необхідно збільшувати кредитну базу, аби акумулювати вільні кошти. Чудовим рішенням для фізичних осіб буде розробка нових кредитних карткових продуктів та карток з овердрафтом – за клієнтами легше слідкувати,

у випадку порушень карткового договору картку можна заблокувати. Також подібні продукти стимулюють клієнтів активніше витратити кошти. На даний момент банку не вистачає вигідних бонусних програм у кооперації з партнерами. Кроком у вірному напрямку є картка АТБ, проте вона є доволі вузьконаправленою. Також, як зазначалося вище, банк міг би більше популяризувати кредити на рухоме та нерухоме майно, надаючи вигідні умови для покупки. Зараз даний вид кредитування доступний лише для клієнтів сегменту преміум задля уникнення ризиків. Це є проблемою банку, яку потрібно вирішувати – покращити аналіз клієнтської бази, знайти потенційних надійних позичальників.

3. Банку необхідно переглянути та проаналізувати кредитний портфель. Аналіз показав, що в ньому спостерігалися негативні коливання. Було б доцільно списати або продати непрацюючі кредити, а також проаналізувати причини, які призвели до проблем. Також потрібно переглянути кредитну політику банку.

4. Банку необхідно звернути увагу на комісійні доходи, які є перспективним джерелом для збільшення прибутку. Наприклад, можна ввести комісії або підвищити їх на ті послуги, що потребують великої кількості часу менеджера. Це може бути виїзд менеджера до клієнта за його бажанням (в більшості випадків це стосується корпоративних клієнтів та клієнтів середнього бізнесу), а також надання паперових виписок, більшість яких є безкоштовними, проте все ще користуються популярністю. Також можна підвищити комісійні на ті послуги, які клієнт може робити онлайн. Наприклад, на операції в касі банку.

5. Цікавим було б запровадження популярної європейської практики іноземних банків – при перевищенні суми транзакцій понад встановлене значення, клієнту повертається відсоток від суми взятих комісійних. Така практика стимулює клієнтів збільшувати суму транзакцій і банк в будь-якому випадку отримає гарантований дохід від комісій.

6. Чудовим джерелом доходу для банку є банківські сейфи. Після 2014 р. дана послуга почала користуватися популярністю, спостерігається дефіцит. Банк може збільшити кількість наявних сейфів, так як є попит.

7. Банку необхідно проаналізувати наявну клієнтську базу. Особливо це стосується корпоративних клієнтів – часто спостерігається тенденція, коли великий клієнт не приносить банку прибутку. У таких випадках раціональніше буде припинити з клієнтом ділові відносини, або ж запропонувати індивідуальні умови на банківські продукти, що цікавлять клієнта.

Вцілому, банк досить стійкий до внутрішніх і зовнішніх загроз, має дуже високі показники кредитної активності, ділової активності, фінансової стійкості та рентабельності.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають підставу зробити наступні висновки.

1. Аналіз літератури за досліджуваною темою показав, що «рейтингова оцінка» є широким поняттям та може класифікуватися за великою кількістю ознак. Користувачами рейтингової інформації можуть бути державні установи, спеціалізовані агентства, юридичні та фізичні особи, кожен з них може використовувати та надавати різні види рейтингів. Було узагальнено та проаналізовано існуючі рейтингові методики, розкрито їх принципи побудови, наведено переваги та недоліки.

2. Було розраховано рейтингову оцінку АТ «Райффайзен Банк» за методикою О. Ширинської, результати показали низький результат, що доводить її некоректність, оскільки банк за методиками Mind.ua та Міністерства фінансів України займає високу позицію. На думку автора випускної кваліфікаційної роботи, причиною є застарілість та суб'єктивний вибір показників, які не дають всебічно проаналізувати банк.

3. Рейтингова оцінка АТ «Райффайзен Банк» за методикою агентства «Кредит-Рейтинг» є надзвичайно високою, оскільки за усіма параметрами рейтингування банк є стабільним та високоефективним. Водночас, відбулося зменшення рейтингової оцінки за параметрами капіталу, прибутковості та ліквідності банку, оскільки у 2020 р. відбулося скорочення відповідних індикаторів по відношенню до попередніх років. У 2019-2020 рр. АТ «Райффайзен Банк» отримало найвищий короткостроковий кредитний рейтинг uaK1, а у 2020 р. високий короткостроковий кредитний рейтинг uaK2. Водночас під час розрахунку було виявлено недоліки методики, такі як значний ступінь суб'єктивності, недостатність методичних рекомендацій, складність отримання первинної та вторинної інформації, відсутність чіткої послідовності етапів аналізу.

4. Як результат, була запропонована рейтингова методика, яка, на думку автора випускної кваліфікаційної роботи, максимально відображає суть

поняття «надійний банк» і об'єктивність його фінансового стану. Запропонована рейтингова методика дозволить не тільки визначити надійний банк, але і покаже вплив зовнішніх факторів на його стійкість. В методиці аналізується фінансова стійкість банку, ділова активність, ефективність управління та кредитна діяльність банку. Наведену рейтингову методику можуть використовувати для аналізу надійності банків рейтингові агентства і банки, в тому числі АТ «Райффайзен Банк».

5. Було надано рекомендації для банку на основі аналізу, а саме: популяризація альтернативних фінансових інструментів, кредитів на рухоме та нерухоме майно, розробка нових кредитних карткових продуктів та бонусних програм, покращення аналізу клієнтської бази, оновлення кредитної політики, збільшення кількості банківських сейфів, збільшити комісії на послуги, що клієнт може зробити онлайн.

Розрахунки засвідчили, що АТ «Райффайзен Банк» отримав високий рівень надійності за новоствореною методикою, що демонструє позитивну динаміку ділової активності та рентабельності, а також належний рівень кредитної діяльності і фінансової стійкості. Надійність банку дуже висока і знаходиться в межах 82-87 балів. У 2018 р. АТ «Райффайзен Банк» отримав рейтинг «А», що характеризує високий ступінь фінансової надійності, високі показники кредитної активності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності. Однак дія зовнішніх чинників може негативно вплинути на ступінь надійності банку в майбутньому. У 2018-2020 р. АТ «Райффайзен Банк» отримав рейтинг «Аа», що відображає дуже високий ступінь фінансової надійності, високі показники кредитної активності, ділової активності, фінансової стійкості та рентабельності. Отже, банк досить стійкий до внутрішніх і зовнішніх загроз, має дуже високі показники кредитної активності, ділової активності, фінансової стійкості та рентабельності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Джолос А. В. Публічна система рейтингової оцінки банків України: призначення та інформаційна модель / А. В. Джолос, Т. Г. Савченко // Економіка та суспільство. – 2017. – Вип.13. – С. 1347- 1352.
2. Новікова Т. В. Сутність та стан рейтингового оцінювання банків в Україні / Т. В. Новікова, А. С. Гриженко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2019. – Вип. 6 (23). – С. 630-638.
3. Пасічник І. В. Рейтингова оцінка комерційного банку як індикатор його надійності та ефективності / І. В. Пасічник // Науково-технічний збірник. – 2014. – Вип. 62. – С. 245-255.
4. Рейтингування діяльності банківських установ як інструмент стабілізації національної економіки : монографія / П. О. Куцик, Ю. Б. Миронов, Г. І. Башнянин – Львів: Ліга-Прес, 2017. – 271 с.
5. Призначення кредитних рейтингів [Електронний ресурс] // Національне рейтингове агентство «Кредит-Рейтинг». Режим доступу : <https://www.credit-rating.ua/ua/about-rating/purpose/4625>
6. Положення про порядок проведення конкурсу з визначення уповноважених рейтингових агентств та порядок ведення Державного реєстру уповноважених рейтингових агентств: Постанова правління НБУ від 10.08.2017 № 607 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1112-17#Text>
7. Рейтингова методологія та процедура для оцінювання банків [Електронний ресурс] // Національне рейтингове агентство «Експерт-Рейтинг». Режим доступу : http://www.expertrating.com/data/upload/methods/20160219/BANKS_2016_02_19.pdf
8. Лисенок О. В. Теоретичний аналіз міжнародних систем оцінки фінансового стану банків / О. В. Лисенок // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2019. – Вип. 1 (42) – С. 42-47.

9. Коваленко В. В. Обеспечение финансовой устойчивости банков / В. Коваленко, Ю. О. Гаркуша // Монография. – Одесса: Lambert A, P. - 2017. – С. 102.
10. Марич М. Г. Оцінка фінансової стійкості комерційних банків України на сучасному етапі розвитку / М. Марич // Гроші, фінанси і кредит. – 2017. – Вип. 17 – С. 698-703.
11. Боярко І. М. Методологічні особливості оцінки кредитних рейтингів у банківській діяльності / І. М. Боярко, Л. П. Гриценко, Л. А. Могиліна // Вісник Української академії банківської справи : науково-практичний журнал. – 2010. – Вип. 1. – С. 68-73.
12. Исмагилова Л. А. Концептуально-методические подходы к оценке внутреннего рейтинга коммерческого банка / Л. А. Исмагилова, З. Н. Идрисова, А. Р. Сагтарова // Вестник ВЭГУ. – 2011. – Вип. 1 (51). – С. 31-39.
13. Миронов Ю. Б. Методологічні підходи до складання рейтингів комерційних банків / Ю. Б. Миронов // Економічний форум. – 2014. – № 2. – С. 214-221.
14. Фінансовий аналіз АТ «Райффайзен Банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mind.ua/banks/21-rajffajzen-bank-aval>
15. Фінансові результати Райффайзен Банка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minfin.com.ua/ua/company/aval/rating/?date=2021-02-19>
16. Єлісеєва О. К. Методологічні аспекти рейтингового оцінювання діяльності комерційних банків України / О. К. Єлісеєва, В. Д. Бондар // Статистика України. – 2012. – Вип. 1. – С. 49-53.
17. Самородов Б. В. Особливості математичної обробки даних при використанні експертних підходів для визначення рейтингів банків / Б. В. Самородов, О. М. Трідід // Вісник Національного банку України. – 2012. – Вип. 1. – С. 18-21.
18. Самородов Б. В. Результати визначення рейтингів банків з використанням модифікованого таксонометричного методу / Б. В. Самородов // Фінанси, облік і аудит : збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 19. – С. 161-169.

19. Вольська С.П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку / С. П. Вольська // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки - 2015. - Вип. 10, Ч. 1. – С.178-181.
20. Рибалко А. С. Сучасні підходи до аналізу фінансових результатів діяльності банківської установи / А. С. Рибалко, О. В. Зайцев // Економіка та суспільство - 2020. - Вип. 21 – С.114-122.
21. Дані наглядової статистики Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.
22. Польова І. М. Новітні підходи до оцінки надійності українських банків / І. М. Польова // Ефективна економіка - 2015. - Вип. 12.
23. Рейтингова методологія для рейтингових оцінок за національною рейтинговою шкалою» затверджена Наказом Генерального Директора ТОВ «Кредит-Рейтинг» від 2 березня 2016 року № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.credit-rating.ua/ua/about-rating/methodology/>
24. Річні звіти АТ «Райффайзен Банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://raiffeisen.ua/documents/zviti-banku/richni-zviti>
25. Звіт керівництва (Звіт про управління) та консолідована фінансова звітність за рік ат «Райффайзен Банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://raiffeisen.ua/documents/zviti-banku/finansova-zvitnist-banku-zgidno-z-mizhnarodnimi-standartami-finansovoi-zvitnosti-zi-zvitom-auditor%D0%B0>
26. Звіт про фінансову стабільність. Грудень, 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H2.pdf?v=4
27. Звіт про фінансову стабільність. Грудень, 2019 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2019-H2.pdf?v=4

28. Звіт про фінансову стабільність. Грудень, 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2018R2.pdf?v=4
29. Річний звіт 2020 Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2020.pdf?v=4
30. Річний звіт 2019 Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2019.pdf?v=4
31. Річний звіт 2018 Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2018.pdf?v=4
32. Огляд банківського сектору НБУ, серпень 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2020-08.pdf?v=4
33. Про запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR): Постанова Правління НБУ від 24.12.2019 № 158 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0158500-19#Text>
34. Оновлені рейтинги АТ "Райффайзен Банк Аваль" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.my-banks.info/banks_raiffaizen-bank-aval_novosti_onovleni-reitingi-at-raiffaizen-bank-aval\(8\)/](http://www.my-banks.info/banks_raiffaizen-bank-aval_novosti_onovleni-reitingi-at-raiffaizen-bank-aval(8)/)
35. Фурсова В. А. Дослідження зарубіжного та вітчизняного досвіду рейтингового оцінювання надійності комерційного банку / В. А. Фурсова, Т. Ю. Півненко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – Вип. 49 – С. 231-234.
36. Філіпов В. Ю. Аналіз інструментів комплексної рейтингової оцінки діяльності банку / В. Ю. Філіпов, Н. О. Дишкант // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – Вип. 1(2) – С. 18-22

37. Аналіз банківської діяльності: підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеенко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; за ред. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004. – 598 с.
38. Аналіз банківської діяльності: Навч. пос. / Косова Т.Д. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 486 с.
39. Самородов Б. В. Рейтингове оцінювання в аналізі фінансового стану банків / Б. В. Самородов, І. І. Саєнко, Н. І. Єндовцева // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – Вип. 2. – С. 153–158.
40. Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision>
41. Рейтингові шкали «Кредт-рейтинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.credit-rating.ua/ua/about-rating/scale/>
42. Савченко Т.Г. Рейтингова оцінка банку як інструмент забезпечення прозорості його діяльності / Т.Г. Савченко, А.В. Джолос // Причорноморські економічні студії. - 2018. - Вип. 32 - С. 158-164.
43. Яременко О. Р. Механізм управління та фактори впливу на фінансову стійкість банку / О. Р. Яременко, А. В. Беренич // Гроші, фінанси і кредит. – 2017. – Вип. 20. – С. 918-923.
44. Примак Ю. Р. Аналіз ділової активності, іміджу та репутації: їх вплив на фінансову стійкість банку / Ю. Р. Примак // Економічний форум. – 2017. – Вип. 2. – С. 330-337.
45. Рисін В. В. Фінансова стійкість банку: чинники та особливості забезпечення / В. В. Рисін, А. П. Біда // Ефективна економіка. – 2021. – Вип. 3.
46. Управління фінансовою стійкістю банків: Навчальний посібник / О. Л. Малахова, Р. В. Михайлюк – Тернопіль: Вектор, 2011. – 300 с.
47. Польова І. М. Новітні підходи до оцінки надійності українських банків / І. М. Польова // Ефективна економіка. – 2015. – Вип. 12
48. Hans Wright. Banks: Rating Methodology / Wright Hans, Quintanilla Rodrigo // S&P Global Credit Portal. - Jan. 2011. - 1-73 p.

49. Frank Packer. Rating methodologies for banks / Packer Frank, Tarashev Nikola // BIS Quarterly Review. - 2011. - 39. - 52 p.
50. Vandana Sharma. Banks: Rating Methodology And Assumptions / Sharma Vandana, Chan Terry, Brennan Michelle // S&P Global Credit Portal. - Nov. 2011. - 1-59 p.
51. Harald Hau. Bank ratings. What determines their quality? / Hau Harald , Langfield Sam, Marques-Ibanez David // European Central Bank Ecosystem. Working paper series. - 2012. - No. 1484. - 1-41 p.
52. Yu-Li Huang. The sovereign effect on bank credit ratings / Huang Yu-Li, Chung-Hua Shen // Journal of Financial Services Research. - 2015. - 341–379 p.
53. Peter L. Hammera, Alexander Kogana, Miguel A.Lejeune. A logical analysis of banks' financial strength ratings / L. Hammera Peter, Kogana Alexander, A.Lejeune Miguel // The Institute for Integrating Statistics in Decision Sciences. - 2010. - 1-34 p.
54. John A. Ruddy. An Analysis of Bank Financial Strength Ratings and Credit Rating Data / Ruddy John A. // MDPI, Risks 2021. - 2021. - No. 9 - 1-16 p.
55. Peter Reusens. Sovereign credit rating determinants: a comparison before and after the European debt crisis / Reusens Peter, Croux Christophe // Journal of Banking and Finance. - 2017. - 1-30 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Системи оцінки фінансового стану банків в окремих країнах*

Засновник	Система	Опис
Федеральне відомство з контролю за банками (Німеччина)	BAKIS (інформаційна система)	Система фінансових коефіцієнтів та аналізу окремих груп банків. Оцінює фінансовий стан банку шляхом виявлення змін у динаміці ризиків (ринкового, кредитного, ліквідності). Включає 47 коефіцієнтів, з яких 19 характеризують кредитний ризик, 16 – ринковий, 2 – ліквідність і 10 – прибутковість операцій. Розраховується щомісяця, щокварталу, раз на пів року та раз на рік.
Банківська комісія (Франція)	SAABA (статистичний метод для агрегованого аналізу)	Система раннього реагування – прогноз очікуваних збитків. Складається з 3 модулів: кількісний аналіз кредитного портфеля банку й ймовірність непогашення різних типів кредитів, дослідження фінансового стану власників акцій банку, їх спроможності підтримувати банк у разі виникнення фінансових проблем, рейтинги результатів перевірок фінансового стану банку «на місцях» і даних з ринків, на основі чого діагностують якість управління банком, стан внутрішнього аудиту і ліквідність. Потім банк оцінюють по 5-бальній шкалі.
	OPAR (організація і впровадження попереджувальних дій)	Дистанційна рейтингова система, що складається з 14 показників, які поділяються на 5 груп, таких як пруденційні коефіцієнти (капітал, ліквідність, рентабельність тощо); якість активів; ринковий ризик; доходи; якісні критерії (власники акцій, управління та внутрішній контроль).
Банк Нідерландів	RAST (інструменти для оцінки ризиків)	Основними етапами є: фінансовий аналіз банку на основі офіційної статистичної звітності та даних перевірок; розмежування банківської установи за управлінськими підрозділами і видами діяльності; оцінка ризиків на рівні підрозділів; агрегування показників і складання звітів. Управління розглядається при цьому на 3 рівнях: внутрішній, організація та менеджмент. Щодо ризиків, то їх налічується 9 категорій: кредитний, ціновий, процентний, валютний, операційний, стратегічний, ліквідності, ризик ІТ-систем, репутації, правового статусу, мають вагові коефіцієнти. Дана система є ефективною для оцінювання діяльності багатofілійних банків і банківських холдингів.
Відомство з фінансової політики (Англія)	RATE (система оцінки ризику і визначення ступеня нагляду)	Система для оцінки банківських ризиків. Містить взаємопов'язані фази здійснення процесу банківського нагляду: оцінку ризику, вибір інструментів нагляду та аналіз ефективності застосування цих інструментів. Всі ці фази обов'язково присутні в межах одного «наглядного періоду», який, залежно від розмірів банку та масштабів його фінансово-економічної діяльності, може тривати від 6 місяців до 3 років.

		Оцінка фінансового стану здійснюється на основі 9 оціночних показників, що відображають: види ризику, адекватність та ефективність контролю за цими ризиками (аналіз капіталу, активів, ринкового ризику, доходності, зобов'язань, бізнесів, аналіз яких здійснюється на основі дослідження звітів банківської установи, тенденцій зміни її ключових фінансових коефіцієнтів, стратегічних планів та іншої інформації, доступної Банку Англії). А оцінка основних показників контролю за фінансовим станом банку містить 3 фактори: внутрішній контроль, організація, менеджмент. Є виключно внутрішнім інструментом Банку Англії.
Банк Італії	PATROL (дистанційна модель)	Рейтингова система, основними компонентами якої є: PATrimonio – достатність капіталу; Redditivita – доходність; Rischiosita – кредитний ризик; Organizzazione – організація; Liquidita – ліквідність.
Федеральна резервна Система (США)	CAMELS (недистанційна внутрішня модель)	Система рейтингів на базі рейтингових перевірок на місцях, кожний компонент якої розшифровується таким чином: С – адекватність капіталу; А – якість активів; М – якість менеджменту; Е – рівень доходності операцій; L – рівень ліквідності; S – чутливість до ризиків.
	BOPEC (недистанційна внутрішня модель)	Рейтингова система, загальна оцінка фінансового стану банківського холдингу складається на основі рейтингу за кожним із таких компонентів: В – дочірні банки; О – дочірні небанківські установи; Р – материнська компанія; Е – загальний прибуток; С – сума капіталу.
	ROCA (недистанційна внутрішня модель)	Рейтингова система, орієнтована на ризики в діяльності філій закордонних банків і використовує такі компоненти: менеджмент ризику – R, операційний контроль – О, відповідність діяльності фінансового інституту законодавству і наглядовим нормам – С, якість активів – А.
	СAMEО (недистанційна внутрішня модель)	Рейтингова система, де враховуються як кількісні (капітал, доходність), так і якісні (менеджмент, внутрішній контроль) показники.
Федеральної корпорації страхування депозитів (США)	САЕL (дистанційна модель банківського нагляду)	Базується на аналізі 19 показників 4 основних груп банків з присвоєнням їм щоквартального рейтингу за бальною шкалою від 0,5 (найкращий рейтинг) до 5,5 (найгірший рейтинг). Характеризується капітал (Capital), активи (Asset), доходність (Earning) та ліквідність (Liquidity). При оцінці фінансового стану всі банки діляться на групи за розміром активів і розраховуються коефіцієнти за кожною з 4 груп, а підсумковий рейтинг розраховується як зважений середній інтегральний показник чотирьох компонентів. При цьому перелік фінансових коефіцієнтів та їх важливість (частка в групі) занесені в комп'ютерну програму, що дозволяє всю процедуру розрахунку здійснювати в автоматичному режимі.

*Розроблено автором за джерелами: [8-10]

Методи оцінки діяльності банку*

Метод	Опис методу	Переваги методу	Недоліки методу
Рейтинговий	Комплексна характеристика банків як однорідних елементів банківської системи. Розраховуються на основі вибраних показників, відображаючи місце кожного з банків щодо інших елементів цієї системи.	Комплексно характеризують діяльність банків та проводяться по активних і пасивних операціях	Не здійснює поглиблений аналіз банків, може не враховувати специфіку банку.
Індексний	Побудований на розрахунку фінансових показників, які впливають на фінансову стійкість банку.	Всебічно та детально характеризує діяльність банку, визначає специфічні особливості його діяльності.	Складність формування результатів оцінки, відсутність нормативних значень більшості коефіцієнтів.
Математично-статистичні	Включає факторний аналіз (визначенні групи факторів, які найбільше впливають на фінансову стійкість банку), дискримінантний аналіз та нелінійне оцінювання (дозволяють встановити межу між фінансово стійкими та нестійкими банками на основі декількох змінних одночасно та згрупувати їх у дві чіткі підмножини за їх фінансовою стійкістю).	Оцінюють банк на перспективу, завдяки чому можна завчасно вжити заходів для уникнення втрат. Використовуються тільки кількісні дані та комплексні статистичні модулі, програми й підходи для підготовки висновків щодо перспектив розвитку банку.	Якісні характеристики не враховуються. Характеризуються математичною складністю та потребою володіння знаннями в галузі теорії ймовірності та математичної статистики.
Регресійна	Визначає певну сукупність банків, розраховує значення факторних показників у кожному банку та середніх за сукупністю. Передбачає, що результат діяльності банку залежить від параметрів діяльності і показників ефективності.	Надає об'єктивну оцінку, що ґрунтується на аналізі взаємозв'язків з ефектом, і можливість оновлення оцінки відповідно до змін впливу факторів на результати діяльності.	Складність та трудомісткість розрахунків, низька адаптивність і відсутність здібності моделювання нелінійних процесів.

Номерна	Передбачає обчислення сукупності значень обсягових та інших показників фінансового стану і присвоєння всім банкам певного місця в рейтингу за кожним з оцінюваних показників.	Зручний у використанні, швидкий в оновленні.	Не базується на комплексному аналізі діяльності банку.
Метод синтетичного коефіцієнта	У результаті застосування одержується розрахункове значення синтетичного коефіцієнта, який і є відображенням позиції банку.	Відносна легкість розрахунку, комплексна характеристика діяльності банку	Банк характеризується тільки з позиції «витратних» показників. Вага коефіцієнтів встановлюється суб'єктивно, механічний підсумок коефіцієнтів ускладнює інтерпретацію результатів розрахунків.
Стрес-тестування	Є ефективним методом оцінки фінансової стійкості банку, головною метою є прогнозування ризиків, виникнення яких можливе у процесі функціонування банку. Використання цього методу дає можливість оцінити вплив ризиків на діяльність банку та, виходячи з цього, обрати стратегію розвитку банку з метою забезпечення фінансової стійкості та підтримки фінансово-економічної стабільності.	Оцінюються як кількісні, так і якісні компоненти, точність отриманих результатів.	На погляд деяких науковців, результати можуть слугувати лише певним орієнтиром, а не високоточною оцінкою впливу потенційних потрясінь на банківську систему загалом.
Макро- та мікро- пруденційний аналіз	Проводиться аналіз внутрішніх ризиків окремих банків. Місією макропруденційного аналізу є мінімізація витрат, які пов'язані з фінансовою нестабільністю, з чого випливає мета – підтримання фінансової стабільності в глобальних масштабах. Оцінюються зовнішні ризики та проводиться моніторинг системних ризиків фінансового сектору.	Широкий спектр оцінюваних показників, які дають змогу зробити точний аналіз.	Складність розрахунку, необхідність перегляду інструментів та їх оновлення.

*Розроблено автором за джерелами: [10, 19, 20, 42, 43]

Параметричні коефіцієнти моделі О. Ширинської *

Параметричні коефіцієнти	Розрахунок коефіцієнта
Коефіцієнти надійності (вага 15%)	
KH_1	BK/DA де BK – власний капітал, DA – дохідні активи;
KH_2	ZK/BK де ZK – захищений капітал, BK – власний капітал;
Коефіцієнти ліквідності (вага 35%)	
KL_1	$LA/33$ де LA – ліквідні активи, 33 – зобов'язання до запитання;
KL_2	$(LA + ZK)/C3$ де LA – ліквідні активи, ZK – захищений капітал, C3 – сукупні зобов'язання;
KL_3	LA/DA де LA – ліквідні активи, DA – дохідні активи;
Коефіцієнти рентабельності (вага 15%)	
KP_1	Π/BK де Π – прибуток, BK – власний капітал;
KP_2	Π/DA де Π – прибуток, DA – дохідні активи;
Коефіцієнти якості активів (вага 20%)	
$KЯ_1$	$(TD + BK)/KK$ де TD – термінові депозитні інструменти, BK – власний капітал, KK – корпоративні кредити;
$KЯ_2$	$\text{ЦП}/DA$ де ЦП – державні цінні папери, DA – дохідні активи;
Коефіцієнти ресурсної бази банку (вага 15%)	
KB_1	$BK/C3$ де BK – власний капітал, C3 – сукупні зобов'язання;
KB_2	$KPK/C3$ де KPK – кошти на поточних та кореспондентських рахунках, C3 – сукупні зобов'язання.

*Розроблено автором за джерелом: [16]

Результати проведеного оцінювання становища банку

АТ «Райффайзен Банк» за 2018-2020 рр.*

31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
1. Оцінка економічного становища в державі		
Ситуація залишалась досить складною через військову агресію Росії. Економіка України поступово відновлювалась, що спостерігалось у зменшенні рівня інфляції, скороченні темпів знецінення національної валюти, нарощуванні міжнародних резервів НБУ та загальному підвищенні ділової активності.	Головне досягнення полягало у встановленні індикатора інфляції до встановленого НБУ цільового діапазону. Головними ризиками були: подальша стагнація світової економічної системи, погіршення міжнародної торгівлі, посилення військової агресії Росії.	Функціонування економіки в умовах пандемії COVID-19. В кінці року відбулося поступове відновлення економіки після кризи. Корпоративний сектор виявся стабільним в умовах нерівномірної динаміки галузей. Скорочення вартості позик та національна програма компенсації процентних ставок виявили передумови для поживлення кредитування малих підприємств.
2. Оцінка поточного стану банківської системи		
Операційне середовище протягом звітного року було сприятливим для зростання банківського сектору.	Банки ефективні, рентабельність капіталу сектору надзвичайно висока.	У березні повсюдне поширення хвороби коронавірусу призвело до обмежень, введених з метою боротьби з нею, що створило складну ситуацію у банківській системі.
3. Взаємовідносини банку, що аналізується, з Національним банком України		
НБУ проводив ліберальну політику валютного регулювання. Було знижено частку потоків в іноземній валюті, яка підлягає обов'язковій реалізації на міжбанківському ринку і розрахунковий період в іноземній валюті щодо експортно-імпортних операцій було збільшено.	НБУ сформував список системно важливих банків у відповідності до нової методології, відповідно до якої зараз системно важливими визначено 14 банків, серед яких і Райффайзен Банк.	НБУ надав дозвіл на частковий послаблення для оцінювання кредитного ризику, що чинить вплив на значення нормативів адекватності капіталу, та надав відповідні рекомендації щодо реструктуризації кредитів, з наголосом на використанні зваженого підходу.
4. Аналіз вимог регулюючих організацій до банківських інститутів.		
Восени Уряд досяг угоди з МВФ щодо реалізації нової 14-місячної програми резервної підтримки («Stand-By»), що призвана замінити собою існуючу в цей час Програму EFF.	Впроваджена принципово нова система валютного регулювання, головна мета якої полягає у поступовій лібералізації національного валютного ринку.	Правлінням НБУ було реалізовано перелік рішень з питань скорочення облікової ставки. НБУ продовжував лібералізацію монетарної політики щодо підтримання національної економіки за умов стагнації світової економічної системи.

Провідні міжнародні фінансові інституції також надавали велику технічну підтримку з метою допомогти Україні в питаннях реструктуризації зовнішнього боргу та здійсненні реформ.	Започатковано ризик-орієнтований підхід щодо валютного нагляду, що призвело до поступового зняття всіх валютних обмежень у відповідності до темпів покращення макроекономічних умов в Україні.	
5. Аналіз фінансової стійкості банківського сектору, можливі напрямки розвитку.		
Більшість банків у поточному році отримали прибуток, що пов'язано з стабільною ситуацією на валютному ринку, скороченням витрат на резервування та зростанням процентних надходжень.	Вітчизняний банківський сектор виявився прибутковим через значну стійкість операційної діяльності та відсутність великих кредитних втрат.	Чисті комісійні доходи зменшились на піку пандемії, проте швидко відновилися в кінці року. Чисті процентні доходи збільшувались через збереження високого процентного спреду – на протязі періоду ставки за активами та зобов'язаннями паралельно скорочувались.
6. Аналіз спектра послуг, що надаються банком, у порівнянні з існуючими на ринку фінансовими послугами		
Райффайзен Банк Аваль залучає кошти від фізичних, юридичних осіб й бюджетних організацій, видає кредити, надає послуги платіжного обслуговування в Україні й переказ грошей в інші країни, здійснює валютно-обмінні операції, розрахунково-касове обслуговування й інші банківські послуги.		
9. Географічні аспекти діяльності банку: наявність та розгалуженість мережі		
Головний офіс Банку розташовується у місті Київ. Станом на 31 грудня 2018 року Банк має 5 філій та 499 безбалансових відділень по всій Україні.	Головний офіс Банку розташовується у місті Київ. Станом на 31 грудня 2019 року Райффайзен Банк Аваль має 5 філій та 490 безбалансових відділень по всій Україні.	Головний офіс Банку розташовується у місті Київ. Станом на 31 грудня 2020 року Райффайзен Банк має 5 філій та 391 безбалансових відділень по всій Україні.
10. Оцінка ступеню участі банку у формальних і неформальних фінансово-промислових групах – переваги та недоліки такої участі, якщо вона присутня		
Материнською установою й власником контрольного пакету акцій АТ «Райффайзен Банк» є «Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ» (Raiffeisen Bank International AG), Австрія.		
11. Спрямованість бізнесу досліджуваного банку		
Райффайзен Банк Аваль вважається лідером з питань якості послуг у вітчизняному банківському секторі. За даними корпорації GfK-Україна, що спеціалізується на моніторингу ринків, репутація Банку є вищою за середньоринкову.		

*Розроблено автором за джерелами: [24-31]

Результати оцінювання клієнтів
АТ «Райффайзен Банк» за 2018-2020 рр.*

31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
1. Аналіз частки корпоративних клієнтів, приватних осіб, органів влади		
У 2018 р. зафіксовано наступний структурний розподіл клієнтів за обсягами надання банківських послуг: 23,6% – фізичні особи; 65,1% – юридичні особи; 11,3% – органи влади	У 2019 р. зафіксовано наступний структурний розподіл клієнтів за обсягами надання банківських послуг: 22,1% – фізичні особи; 66,2% – юридичні особи; 11,0% – органи влади	У 2020 р. зафіксовано наступний структурний розподіл клієнтів за обсягами надання банківських послуг: 22,7% – фізичні особи; 65,2% – юридичні особи; 12,1% – органи влади
2. Аналіз дослідження корпоративних клієнтів		
Кількість корпоративних клієнтів – 39500.; нових – 850; що припинили відносини з банком – 930. Коефіцієнт стабільності – 98,24%; коефіцієнт оновлення – 2,15%; коефіцієнт втрати – 2,35%.	Кількість корпоративних клієнтів – 39260.; нових – 960; що припинили відносини з банком – 1200. Коефіцієнт стабільності – 94,68%; коефіцієнт оновлення – 2,45%; коефіцієнт втрати – 3,06%.	Кількість корпоративних клієнтів – 40200.; нових – 1500; що припинили відносини з банком – 560. Коефіцієнт стабільності – 96,35%; коефіцієнт оновлення – 3,73%; коефіцієнт втрати – 1,39%.
3. Аналіз якості надання послуг корпоративним клієнтам		
АТ «Райффайзен Банк» надає своїм корпоративним клієнтам максимально повний перелік банківських послуг, починаючи з різноманітних програм та продуктів фінансування розвитку бізнесу, ефективного розміщення тимчасово вільних коштів, обслуговування корпоративних карток і зарплатних карткових проектів, інкасації та закінчуючи високотехнологічними сучасними банківськими послугами з управління грошовими потоками системних підприємств.		
4. Аналіз якості надання послуг клієнтам-фізичним особам		
В обслуговуванні фізичних осіб АТ «Райффайзен Банк» ставив за мету вдосконалення послуг і пропозицій продуктів. АТ «Райффайзен Банк» залишається одним із лідерів за обсягом залучених коштів фізичних осіб. У рамках кредитування фізичних осіб було впроваджено низку ініціатив, спрямованих на автоматизацію та оптимізацію процесів прийняття рішення та надання кредитів населенню. Банк продовжив активно залучати клієнтів до користування Інтернет-банкінгом для приватних осіб – системи «Райффайзен Онлайн» та для юридичних осіб – «Райффайзен Бізнес Онлайн».		
5. Аналіз якості надання послуг клієнтам-фінансовим установам		
Банк продовжує багаторічну плідну співпрацю з провідними фінансовими установами світу, зокрема з Raiffeisen Bank International AG, Deutsche Bank AG, Deutsche Bank Trust Company Americas, Bank of New York Mellon, Commerzbank AG, UBS AG тощо у сфері здійснення міжнародних розрахунків та торгового фінансування. АТ «Райффайзен Банк» залишається одним із найактивніших учасників спеціалізованих програм торгового фінансування ЄБРР та МФК у Східній Європі.		

*Розроблено автором за джерелом: [24, 25]

Результати оцінювання організаційної структури

АТ «Райффайзен Банк» за 2018-2020 рр.*

31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
1. Склад власників банку, їхньої частки участі в статутному капіталі банку		
Структура акціонерів Банку: «Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ» – 68,27%; ЄБРР – 30,00%; інші юридичні особи – 1,29%; фізичні особи – 0,42%; викуплені власні акції – 0,02%	Структура акціонерів Банку: «Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ» – 68,28%; ЄБРР – 30,00%; інші юридичні особи – 1,19%; фізичні особи – 0,52%; викуплені власні акції – 0,01%	Структура акціонерів Банку: «Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ» – 68,26%; ЄБРР – 30,00%; інші юридичні особи – 1,24%; фізичні особи – 0,50%; викуплені власні акції – 0,00%
2. Тенденція зміни складу власників банку, оцінка можливих наслідків такої зміни для фінансової стійкості банку		
У 2018-2020 рр. відбулися незначні зміни в частці «Райффайзен Банк Інтернаціональ АГ», інших юридичних та фізичних осіб. Виявлені тенденції зміни складу власників банку, не матимуть кардинального значення для фінансової стійкості банку		
3. Дотримання прав акціонерів на отримання інформації про діяльність банку.		
Права акціонерів на отримання інформації про діяльність банку дотримуються в повному обсязі та відповідають чинному законодавству		
4. Ступінь контролю за діяльністю банку власним персоналом		
Персонал Банку, що обіймає ключові керівні посади, контролював 24 000 акцій (0,00%)	Персонал Банку, що обіймає ключові керівні посади, контролював 24 000 акцій (0,00%)	Персонал Банку, що обіймає ключові керівні посади, контролював 24 000 акцій (0,00%)
5. Організаційна структура банку		
Дивізіональна з децентралізацією прийняття управлінських рішень на рівні географічних відділень банку. Є ефективною для даного в виду фінансових послуг		
6. Персонал		
В Банку зафіксовано 7431 працівників. З них 69,5% становлять жінки, середній вік персоналу складає 39,4 року. Вищу освіту мають 92% персоналу.	В Банку зафіксовано 7543 працівників. З них 69,7% становлять жінки, середній вік персоналу складає 39,1 року. Вищу освіту мають 93% персоналу.	В Банку зафіксовано 7501 працівників, з них 69,6% становлять жінки, середній вік персоналу складає 39,7 року. Вищу освіту мають 92% персоналу.
7. Система корпоративного управління		
Банк функціонує у формі приватного акціонерного товариства. Органами управління є: вищий орган управління – Загальні збори акціонерів; наглядовий орган – Наглядова рада; виконавчий орган – Правління. Для забезпечення балансу інтересів банківських акціонерів, банківських посадових осіб та його персоналу, партнерів по бізнесу і суспільства Збори ухвалили «Принципи корпоративного управління Акціонерного товариства «Райффайзен Банк», за яким головними принципами є: реалізація захисту прав й законних вимог акціонерів банку; раціональне, сумлінне й ефективне здійснення Наглядовою радою та Правлінням власних функцій; відповідальність й лояльність посадових осіб органів банку, ліквідація конфлікту інтересів; стабільність інформаційної стратегії банку; розвиток системи управління ризиками й контролінгу за фінансово-господарською діяльністю банку; врахування соціальної ролі й відповідальності бізнесу та його персоналу.		

*Розроблено автором за джерелом: [24, 25]

Результати оцінювання стратегії та тактики розвитку

АТ «Райффайзен Банк» за 2018-2020 рр.*

31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
1. Бізнес-модель розвитку банку		
<p>Райффайзен Банк працює як універсальний банк, надаючи широкий перелік фінансових послуг різним клієнтським сегментам – роздрібним та корпоративним клієнтам, малому та середньому бізнесу, фінансовим установам. Послуги банку надаються через загальнонаціональну мережу відділень, банкоматів, центрів самообслуговування, а також digital-канали (Інтернет-банкінг та мобільні додатки) та мобільних банкірів. Банк прагне дотримуватися високих стандартів якості обслуговування клієнтів, використовуючи свій багаторічний досвід на ринку та кращі практики інших дочірніх компаній Райффайзен Банк Інтернаціональ.</p>		
2. Місія. Цінності. Візія		
<p>Місія: Ми постійно втілюємо інновації задля побудови з клієнтами взаємодії високої якості. Цінності: Взаємодія, Проактивність, Постійне навчання та розвиток, Відповідальність. Візія: Банк, чії сервіси рекомендують найчастіше. Наш пріоритет – бездоганна якість послуг. Ми прагнемо зміцнити наші конкурентні переваги шляхом втілення інновацій, пошуку та використання нових можливостей.</p>		
3. Зовнішні можливості банку		
<p>Варто зазначити низку позитивних законодавчих та організаційних змін, зокрема, стосовно посилення захисту прав кредиторів, запуску кредитного реєстру НБУ, лібералізації валютних операцій, впровадження можливості дистанційного відкриття банківських рахунків, створення умов для переходу банків на безпаперові технології в обслуговуванні клієнтів, спрощення доступу нерезидентів та фізичних осіб до локального ринку ОВДП тощо. Окреслені нововведення сприятимуть поживленню кредитування та активізації операцій корпоративних та індивідуальних клієнтів на валютному і фондовому ринках (зокрема, ринку ОВДП).</p>	<p>Наприкінці 2019 р. відбулося декілька сприятливих політико-економічних подій, зокрема, було досягнуто попередньої домовленості з МВФ на рівні експертів щодо нової 3-річної програми розширеного фінансування обсягом 4 млрд СПЗ, проведено зустріч лідерів Франції, Німеччини, Росії та України у «нормандському форматі» та обмін полоненими, укладено новий договір із Росією щодо транзиту природного газу та отримано компенсацію у розмірі 2,9 млрд дол. США від «Газпрому», що позитивно позначилося на платіжному балансі та наповненні державної казни.</p>	<p>Широке запровадження «коштовних» програм стимулювання бізнесової активності та підтримування доходів громадян спричинили поступове відновлення глобальних фондових індексів і розвиток глобальних фінансового ринку та ринку капіталу. Внаслідок чого вже на середину серпня ринки відновилися до докризових рівнів, а за результатами звітного року провідні фондові індикатори (Dow Jones, S&P 500 та інші) зафіксували більш ніж 10%-не зростання. Наприкінці року сформувалися сприятливі умови для відновлення інвестування в ризиковані активи, включаючи облігації країн із ринками, які формуються, що, в тому числі, спричинило зміну тренду щодо поступового виходу нерезидентів із українських ОВДП.</p>

4. Зовнішні загрози банку			
Головними загрозами зафіксовано можливість посилення конфлікту на Сході держави та в Азовському морі. Спостерігалась загальна стагнація світової економіки, посилення міжнародних торговельних воєн, зниження зацікавленості іноземних інвесторів до держав, які розвиваються, та переливання капіталу на ринки провідних держав, а також погіршення міжнародної кон'юнктури на продукцію вітчизняного експорту	Серед головних загроз були невизначеність конфлікту на Сході України, загальна стагнація світової економіки, посилення міжнародних торговельних воєн, зниження зацікавленості іноземних інвесторів до держав, які розвиваються, та переливання капіталу на ринки провідних держав, а також погіршення міжнародної кон'юнктури на продукцію вітчизняного експорту	Серед головних загроз були не вирішеність війни на Сході України, відсутність цілковитої визначеності з питань ефективності глобальної вакцинації населення й скорочення ризиків майбутнього розгортання глобальної пандемії й розвитку мутованих штамів коронавірусу. Загальне позитивне враження міжнародних економічних агентів з питань відновлення глобальної економіки й розвитку піддалося змінам та повним розчаруванням, що сприяло падінню цін на глобальні ресурси.	
5. Стратегія розвитку банку			
Стратегія Райффайзен Банку Аваль спрямована на впровадження інновацій з метою створення з клієнтами взаємодії найвищої якості, що базується на розвитку й трансформації у галузі цифрових технологій – комунікацій, продуктів, сервісів. Банк планує подальше зростання у відповідності з найвищими стандартами групи Райффайзен Банк Інтернаціональ та найкращої міжнародної банківської практики.			

*Розроблено автором за джерелом: [24, 25]

**Структура власного капіталу АТ «Райффайзен Банк»
станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Показники	01.01.2019		01.01.2020		01.01.2021		2020 р. до 2018 р., п-в стр-ри
	Сума, млн.грн	Пито ма вага, %	Сума, млн.грн.	Пито ма вага, %	Сума, млн.грн	Пито ма вага, %	
Статутний капітал	6 153,41	52,94	6 154,52	47,28	6 154,52	47,74	-5,20
Емісійні різниці	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00
Незареєстрований статутний капітал	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00
Інший додатковий капітал	3 030,68	26,07	3 033,60	23,31	3 033,60	23,53	-2,54
Резервні та інші фонди банку	731,43	6,29	2 258,86	17,35	2 732,96	21,20	14,91
Резерви переоцінки	837,80	7,21	1 004,66	7,72	1 021,12	7,92	0,71
Нерозподілений прибуток/ (непокритий збиток)	869,65	7,48	564,17	4,33	-50,52	-0,39	-7,87
Усього	11 622,97	100,0	13 015,81	100,0	12 891,68	100,0	0,0

*Розраховано та побудовано автором на основі [24, 25]

**Оцінювання достатності капіталу банку АТ «Райффайзен Банк»
станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Показники	Роки			1.01.2021 до 1.01.2019	
	1.01.2019	1.01.2020	1.01.2021	+, -	%
Вихідні дані, млн. грн.					
1. Власний капітал	11 622,97	13 015,81	12 891,68	1 268,71	10,92
2. Засновницький (акціонерний) капітал	6 153,41	6 154,52	6 154,52	1,11	0,02
3. Залучені кошти	61 689,86	69 770,44	94 395,54	32 705,68	53,02
4. Активи загальні	73 312,83	82 786,25	107 287,22	33 974,39	46,34
5. Активи доходні	57 936,27	62 689,89	81 677,36	23 741,08	40,98
6. Активи недоходні	15 376,56	20 096,36	25 609,86	10 233,30	66,55
7. Активи капіталізовані	2 767,27	3 769,34	4 025,14	1 257,87	45,46
Показники					
Коефіцієнт надійності (ряд. 1 : ряд. 3)	0,19	0,19	0,14	-0,05	-27,51
Коефіцієнт «фінансового важеля» (ряд. 3 : ряд. 1)	5,31	5,36	7,32	2,01	37,96
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів (ряд. 1 : ряд. 4)	0,16	0,16	0,12	-0,04	-24,21
Коефіцієнт захищеності власного капіталу (ряд. 7 : ряд. 1)	0,24	0,29	0,31	0,07	31,14
Коефіцієнт захищеності доходних активів власним капіталом (ряд. 1 – ряд. 6) : ряд. 5	-0,06	-0,11	-0,16	-0,09	140,34
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу (ряд. 4 : ряд. 2)	11,91	13,45	17,43	5,52	46,32

*Розраховано та побудовано автором на основі [24, 25, 37, 38]

**Динаміка та структура формування доходів банку АТ «Райффайзен Банк»
станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Показники	01.01.2019		01.01.2020		01.01.2021		2020 р. до 2018 р.		
	Сума, млн. грн.	Питома вага, %	Сума, млн. грн.	Питома вага, %	Сума, млн. грн.	Питома вага, %	млн. грн.	%	п.с.
Процентні доходи	8 866,16	63,35	9 971,60	62,36	9 502,65	59,37	636,49	7,18	-3,98
Комісійні доходи	4 593,13	32,82	5 311,89	33,22	5 656,27	35,34	1 063,14	23,15	2,52
Торгові операції	344,86	2,46	413,82	2,59	369,89	2,31	25,02	7,26	-0,15
Курсові різниці	0	0,00	31,07	0,19	333,00	2,08	333,00	-	-
Чисті прибутки	32,54	0,20	146,44	0,92	71,44	0,51	-38,90	-54,45	-0,31
Переоцінка інвестиційної нерухомості	2,16	0,02	0	0,00	4,61	0,03	2,44	112,90	0,01
Інші доходи	117,92	0,84	115,89	0,72	106,37	0,66	-11,55	-9,80	-0,18
Разом	13 995,67	100,00	15 990,71	100,00	16 005,32	100,00	2 009,64	14,36	-

*Розраховано та побудовано автором на основі [24, 25]

**Динаміка та структура формування витрат банку АТ «Райффайзен Банк»
станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Показники	01.01.2019		01.01.2020		01.01.2021		01.01.2019		
	Сума, млн. грн.	Питом а вага, %	Сума, млн. грн.	Сума, млн. грн.	Питома вага, %	Сума, млн. грн.	млн. грн.	%	п.с.
Процентні витрати	-1 822,25	23,44	-2 799,14	27,46	-2 237,28	20,32	415,03	22,78	-3,12
Комісійні витрати	-2 129,61	27,39	-2 791,46	27,39	-3 051,78	27,71	922,17	43,30	0,33
Кредитні прибутки/(збитки)	518,66	6,67	219,47	2,15	-422,83	3,84	-941,48	-181,52	-2,83
Чисті збитки від припинення/модифік ації фінансових активів	-91,81	1,18	-42,60	0,42	-388,91	3,53	297,09	323,58	2,35
Витрати на персонал	-2 022,38	26,01	-2 420,60	23,75	-2 590,18	23,52	567,80	28,08	-2,49
Знос і амортизація	-453,25	5,83	-690,62	6,78	-796,64	7,23	343,39	75,76	1,41
Інші адміністративні та операційні витрати	-1 706,01	21,94	-1 710,45	16,78	-1 543,39	14,02	-162,62	-9,53	-7,92
Інші доходи/витрати	-69,08	0,89	42,26	0,41	19,41	0,18	88,48	-128,10	-0,71
Разом	-7 775,73	100,00	-10 193,13	100,00	-11 011,59	100,00	3 235,86	41,61	-

*Розраховано та побудовано автором на основі [24, 25]

**Динаміка формування прибутку банку АТ «Райффайзен Банк»
станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Показники	Сума, млн.грн.			2020 р. до 2018 р.	
	1.01.2019	1.01.2020	1.01.2021	Сума, млн. грн.(+, -)	%
Прибуток/ (збиток) до оподаткування	6 219,96	5 797,58	4 993,73	-1 226,23	-19,71
Прибуток/ (збиток) за рік	5 087,93	4 748,71	4 074,83	-1 013,10	-19,91

*Розраховано та побудовано автором на основі [24, 25]

**Динаміка зміни активів, зобов'язань та власного капіталу
АТ «Райффайзен Банк» станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Показники	Роки, млн грн			2020 р. до 2018 р.	
	2018	2019	2020	+, -	%
Активи банку	73 312,83	82 786,25	107 287,22	33 974,39	46,34
Зобов'язання банку	61 689,86	69 770,44	94 395,54	32 705,68	53,02
Власний капітал банку	11 622,97	13 015,81	12 891,68	1 268,71	10,92

*Розраховано та побудовано автором на основі [24, 25]

**Оцінювання ліквідності АТ «Райффайзен Банк»
станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Показники	Роки			2020 р. до 2018 р.	
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	+, -	%
Вихідні дані, млн. грн.					
1. Коррахунки в банках	7 630,84	10 176,27	25 623,33	17 992,49	235,79
2. Готівка в касі банку	10 362,05	13 542,57	15 765,35	5 403,30	52,15
3. Зобов'язання в депозитах усіх видів	59 103,32	66 957,60	91 986,59	32 883,26	55,64
4. Активи загальні	73 312,83	82 786,25	107 287,22	33 974,39	46,34
5. Зобов'язання (залучені і позичені кошти) всіх видів	61 689,86	69 770,44	94 395,54	32 705,68	53,02
6. Активи високоліквідні	10 362,05	13 542,57	15 765,35	5 403,30	52,15
7. Активи робочі	69 037,98	77 066,34	101 978,09	32 940,11	47,71
8. Активи дохідні	57 936,27	62 689,89	81 677,36	23 741,08	40,98
9. Активи в майні (основні засоби і нематеріальні активи)	2 767,27	3 769,34	4 025,14	1 257,87	45,46
10. Видані кредити	54 459,87	57 528,66	71 366,56	16 906,69	31,04
Показники					
Коефіцієнт миттєвої ліквідності ((ряд. 1 + ряд. 2) : ряд. 3)	0,30	0,35	0,45	0,15	47,80
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку (ряд. 4 : ряд. 5)	1,19	1,19	1,14	-0,05	-4,36
Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів (ряд. 6 : ряд. 7)	0,15	0,18	0,15	0,005	3,07
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань (ряд. 8 : ряд. 5)	0,94	0,90	0,87	-0,07	-7,87
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (ряд. 10 : ряд. 3)	0,92	0,86	0,78	-0,15	-15,80
Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань ((ряд. 6 + ряд. 9) : ряд. 5)	0,21	0,25	0,21	-0,003	-1,49

*Розраховано та побудовано автором на основі [24, 25, 37, 38]

**Оцінювання нормативів кредитного ризику АТ «Райффайзен Банк»
станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Показники	Роки, %			2020 р. до 2018 р.	
	1.01.2019	1.01.2020	1.01.2021	+, -	%
Н7 «Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента» (нормативне значення не більше 25%)	10,13	10,43	15,12	4,99	49,26
Н8 «Норматив великих кредитних ризиків» (нормативне значення не більше 800%)	20,17	20,66	64,82	44,65	221,37
Н9 «Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами» (нормативне значення не більше 25%)	0,37	0,79	7,2	6,83	1845,95

*Розроблено автором на основі [40]

**Оцінювання нормативів ризику ліквідності АТ «Райффайзен Банк»
станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Показники	Роки, %			2020 р. до 2018 р.	
	1.01.2019	1.01.2020	1.01.2021	+, -	%
Н4 «Норматив миттєвої ліквідності» (грошові кошти та кошти, що знаходяться на поточних рахунках / зобов'язання, що підлягають оплаті за вимогою) (нормативне значення не менше 20%)	42,91	-	-	x	x
Н5 «Норматив поточної ліквідності» (активи, що підлягають отриманню протягом 31 дня / зобов'язання, що погашаються протягом 31 дня) (нормативне значення не менше 40%)	52,51	-	-	x	x
Н6 «Норматив короткострокової ліквідності» (певні активи з договірним строком погашення до 1 року / зобов'язання з договірним строком погашення до 1 року та позабалансові зобов'язання) (нормативне значення не менше 60%)	84,25	81,96	88,40	4,15	4,93
LCR _{вв} «Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами» (необтяжені високоякісні ліквідні активи / чистий очікуваний відтік грошових коштів протягом 30 днів) (нормативне значення не менше 100%)	-	197,66	286,14	x	x
LCR _{ів} «Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті» (необтяжені високоякісні ліквідні активи / чистий очікуваний відтік грошових коштів протягом 30 днів) (нормативне значення не менше 100%)	-	196,26	467,56	x	x

*Розроблено автором на основі [40]

Динаміка доходів, витрат, активів та зобов'язань, сформованих за бізнес-сегментами АТ «Райффайзен Банк» станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.*

Показники	Великі та малі підприємства	Мікро-підприємства та фізичні особи	Фінансові установи	Управління активами	Всього
01.01.2019					
Доходи сегменту, млн.грн.	8 705,02	8 353,80	161,74	3 224,88	20 445,43
Частка доходів сегменту, %	42,58	40,86	0,79	15,77	100
Витрати сегменту, млн. грн.	2 616,93	2 501,00	50,20	1 051,83	6 219,96
Частка витрат сегменту, %	42,07	40,21	0,81	16,91	100
Прибуток сегменту, млн. грн.	6 088,08	5 852,80	111,53	2 173,05	14 225,47
Частка прибутку сегменту, %	42,80	41,14	0,78	15,28	100
Активи сегменту, млн. грн.	39 941,86	6 887,17	941,18	25 542,62	73 312,83
Частка активів сегменту, %	54,48	9,39	1,28	34,84	100
Зобов'язання сегменту, млн. грн.	26 741,85	31 664,11	0	3 283,91	61 689,86
Частка зобов'язань сегменту, %	43,35	51,33	0,00	5,32	100
Капітальні витрати сегменту, млн. грн.	283,07	451,59	0,25	43,64	778,54
Частка капітальних витрат сегменту, %	36,36	58,00	0,03	5,60	100
01.01.2020					
Доходи сегменту, млн. грн.	9 198,02	11 053,28	261,57	4 522,15	25 035,01
Частка доходів сегменту, %	36,74	44,15	1,04	18,06	100
Витрати сегменту, млн. грн.	1 548,23	2 708,87	97,10	1 443,39	5 797,58
Частка витрат сегменту, %	26,70	46,72	1,67	24,90	100
Прибуток сегменту, млн. грн.	7 649,78	8 344,41	164,47	3 078,76	19 237,43
Частка прибутку сегменту, %	39,77	43,38	0,85	16,00	100
Активи сегменту, млн. грн.	37 961,75	9 390,65	526,13	34 907,73	82 786,25
Частка активів сегменту, %	45,86	11,34	0,64	42,17	100

Зобов'язання сегменту, млн. грн.	27 763,83	37 882,44	1 102,27	3 283,91	70 032,46
Частка зобов'язань сегменту, %	39,64	54,09	1,57	4,69	100
Капітальні витрати сегменту, млн. грн.	382,17	598,15	0,91	230,73	1 211,95
Частка капітальних витрат сегменту, %	31,53	49,35	0,07	19,04	100
01.01.2021					
Доходи сегменту, млн. грн.	7019128	10 631,22	176,68	1 821,71	19 648,74
Частка доходів сегменту, %	35,72	54,11	0,90	9,27	100
Витрати сегменту, млн. грн.	779542	1 900,30	49,11	2 264,78	4 993,73
Частка витрат сегменту, %	15,61	38,05	0,98	45,35	100
Прибуток сегменту, млн. грн.	6239586	8 730,92	127,57	-443,07	14 655,01
Частка прибутку сегменту, %	42,58	59,58	0,87	-3,02	100
Активи сегменту, млн. грн.	37036015	8 707,22	271,73	61 272,25	107 287,22
Частка активів сегменту, %	34,52	8,12	0,25	57,11	100
Зобов'язання сегменту, млн. грн.	38062235	48 970,21	1 211,85	6 151,24	94 395,54
Частка зобов'язань сегменту, %	40,32	51,88	1,28	6,52	100
Капітальні витрати сегменту, млн. грн.	393429	465,77	6,93	56,94	923,07
Частка капітальних витрат сегменту, %	42,62	50,46	0,75	6,17	100

*Розраховано та побудовано автором на основі [24, 25]

**Аналіз рахунків клієнтів АТ «Райффайзен Банк» за галузями
станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Галузь	1.01.2019	Частка, %	Темп росту, %	1.01.2020	Частка, %	Темп росту, %	1.01.2021	Частка, %	Темп росту, %
Фізичні особи	20 955,71	35,88	108,49	24 877,77	37,27	118,72	32 176,72	36,46	129,34
Торгівля	12 165,57	20,83	101,27	15 361,77	23,01	126,27	18 275,83	20,71	118,97
Сільське господарство	4 484,69	7,68	90,55	4 746,46	7,11	105,84	8 918,52	10,11	187,9
Медіа та ІТ	2 364,94	4,05	91,07	3 138,26	4,7	132,7	4 539,55	5,14	144,65
Виробництво	3 384,69	5,8	201,41	3 198,17	4,79	94,49	4 373,63	4,96	136,75
Соціальна інфраструктура	2 419,79	4,14	114,97	2 037,64	3,05	84,21	3 104,87	3,52	152,38
Будівництво	1 385,50	2,37	180,71	2 001,78	3	144,48	2 438,64	2,76	121,82
Фінансові послуги	1 527,89	2,62	145,59	1 158,57	1,74	75,83	2 023,39	2,29	174,65
Консалтинг	2 084,72	3,57	173,24	1 387,15	2,08	66,54	1 903,60	2,16	137,23
Видобувна промисловість та металургія	1 468,58	2,51	98,46	1 294,13	1,94	88,12	1 889,10	2,14	145,97
Хімічна промисловість	1 164,46	1,99	127,33	1 351,38	2,02	116,05	1 796,14	2,04	132,91
Транспорт і зв'язок	1 066,96	1,83	103,26	1 641,40	2,46	153,84	1 763,74	2	107,45
Машинобудування	1 269,64	2,17	135,38	1 277,42	1,91	100,61	1 458,86	1,65	114,2
Операції з нерухомим майном	978,40	1,68	133,85	1 416,55	2,12	144,78	1 398,61	1,58	98,73
Інше	1 684,42	2,88	108,86	1 860,10	2,79	110,43	2 183,09	2,47	117,36
Заборгованість перед клієнтами	58 405,95	100	111,59	66 748,55	100	114,28	88 244,30	100	132,2

*Розраховано та побудовано автором на основі [24, 25]

Показники для рейтингової оцінки фінансової стійкості банку*

Показник	Характеристика
1. Показники фінансової стійкості	
1.1. Частка власного капіталу в залучених коштах	Характеризує залежність банку від залучених коштів. Оптимальне значення цього показника становить 5%.
1.2. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	Дорівнює відношенню активів до власного капіталу. Наведений показник відображає ступінь покриття активів власним капіталом. Він показує, яку суму активів повинна забезпечувати кожна одиниця власного капіталу і, відповідно, яка частка банківських ресурсів може бути сформована у формі боргових зобов'язань. Чим вище рівень мультиплікатора, тим вище ступінь ризику банкрутства банку (оптимальне значення – 12-15 разів).
1.3. Частка власного капіталу в активах	Свідчить про здатність банку вчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями, характеризує рівень залежності банку від зовнішніх джерел фінансування. Оптимальне значення цього показника – не менше 10%.
2. Показники ділової активності	
2.1. Коефіцієнт дохідних активів	Визначається як процентне відношення дохідних активів до загальних активів банку. Дохідні активи – це активи, які приносять банку прибуток. До них відносяться кредитно-інвестиційний портфель банку та депозити в інших банках. Даний коефіцієнт характеризує ділову активність з точки зору ефективності розміщення ресурсів (оптимальне значення цього показника – не менше 70%).
2.2. Частка депозитів клієнтів в сумарних зобов'язаннях	Говорить про довіру широкого кола вкладників до банку (чим вище ця частка, тим краще репутація).
2.3. Відношення кредитно-інвестиційного портфеля до зобов'язань	Характеризує ризикованість кредитної політики банку (оптимальне значення повинно знаходитися в межах 70-90%).
3. Показники аналізу кредитного портфелю	
3.1. Коефіцієнт кредитної активності, %	Визначається як співвідношення кредитних вкладень до загальних активів банку. Він показує частку кредитних операцій у загальних активах банку і характеризує кредитну активність банку. Якщо даний коефіцієнт занадто високий, то це означає, що діяльність банку, можливо, недостатньо диверсифікована, що, у свою чергу, підвищує ризик у разі погіршення кредитного портфеля. Оптимальне його значення становить 65-75%.
3.2. Коефіцієнт рівня залучення кредитних ресурсів, %	Характеризує активність банку щодо залучення грошових коштів на фінансовому ринку. Оптимальним є значення 80-85%. Занадто високе значення цього коефіцієнта свідчить про зростання активності банку щодо залучення ресурсів, необхідних для розвитку кредитування і водночас про підвищення ризикованості банківської діяльності та зниження стабільності банку.

3.3. Коефіцієнт рівня міжбанківських кредитів у зобов'язаннях, %	Визначається як співвідношення міжбанківських кредитів і залучених коштів. Висока питома вага міжбанківських кредитів у загальних зобов'язаннях характеризує фінансову залежність банку від зовнішніх джерел фінансування. Цей коефіцієнт не повинен перевищувати 30%.
4. Показники ефективності управління	
4.1. Рентабельність активів	Процентне відношення чистого прибутку банку (прибуток після формування резервів і сплати податків) до його активів. Цей показник використовується для оцінки якості управління банком, оскільки він характеризує здатність менеджменту ефективно управляти його активами (оптимальне значення коефіцієнта дорівнює 1% і вище).
4.2. Рентабельність власного капіталу	Обчислюється як процентне співвідношення чистого прибутку банку і його власного капіталу. Цей коефіцієнт характеризує ефективність використання банком власного капіталу. Він показує рівень прибутковості і може служити орієнтиром при виборі привабливого напрямку інвестування (оптимальне значення – 7%).
4.3. Загальний рівень рентабельності	Розраховується як відношення чистого прибутку до валових доходів банку. Приведений коефіцієнт показує, скільки чистого прибутку припадає на одиницю валового доходу (чим вище значення показника, тим ефективніше працює банк).

*Розроблено автором на основі [37, 38, 45, 46]

**Система оцінювання фінансових критеріїв
рейтингової оцінки надійності банку***

Показники	Межі визначення кількості балів		Бали
Частка власного капіталу в залучених засобах, %	нижче оптимального значення	<5	50
	оптимальне значення	5-10	100
	вище оптимального значення	>10	75
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу, рази	нижче оптимального значення	<12	75
	оптимальне значення	12-15	100
	вище оптимального значення	>15	50
Частка власного капіталу в активах, %	нижче оптимального значення	<10	50
	оптимальне значення	10-15	100
	вище оптимального значення	>15	75
Коефіцієнт дохідних активів, %	нижче оптимального значення	<70	50
	оптимальне значення	70-80	100
	вище оптимального значення	>80	75
Частка депозитів клієнтів в сумарних зобов'язаннях, %	нижче оптимального значення	<20	50
	оптимальне значення	20-40	100
	вище оптимального значення	>40	75
Відношення кредитно-інвестиційного портфеля до зобов'язань, %	нижче оптимального значення	<70	50
	оптимальне значення	70-90	100
	вище оптимального значення	>90	75
Коефіцієнт кредитної активності, %	нижче оптимального значення	<65	50
	оптимальне значення	65-75	100
	вище оптимального значення	>75	75
Коефіцієнт рівня залучення кредитних ресурсів, %	нижче оптимального значення	<80	50
	оптимальне значення	80-85	100
	вище оптимального значення	>85	75
Коефіцієнт рівня міжбанківських кредитів у зобов'язаннях, %	нижче оптимального значення	<1	50
	оптимальне значення	1-3	100
	вище оптимального значення	>3	75
Рентабельність активів, %	нижче оптимального значення	<1,0	50
	оптимальне значення	1,0-2,0	100
	вище оптимального значення	>2,0	75
Рентабельність власного капіталу, %	нижче оптимального значення	<7	50
	оптимальне значення	7-15	100
	вище оптимального значення	>15	75
Загальний рівень рентабельності, %	нижче оптимального значення	<10	50
	оптимальне значення	10-30	100
	вище оптимального значення	>30	75

*Розроблено автором на основі [12, 18, 36-38, 46]

**Результати розрахунку системи показників оцінювання надійності банку
за даними фінансової звітності АТ «Райффайзен Банк» станом на
01.01.2019-01.01.2021 рр.***

Показники	Роки			2020 р. до 2018 р.	
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	+, -	%
Вихідні дані, млн.грн					
1. Власний капітал	11 622,97	13 015,81	12 891,68	1 268,71	10,92
2. Зобов'язання	61 689,86	69 770,44	94 395,54	32 705,68	53,02
3. Активи	73 312,83	82 786,25	107 287,22	33 974,39	46,34
4. Дохідні активи	57 936,27	62 689,89	81 677,36	23 741,08	40,98
5. Депозити клієнтів	59 103,32	66 957,60	91 986,58	32 883,26	55,64
6. Кредитно-інвестиційний портфель	57 915,43	62 678,09	81 668,47	23 753,04	41,01
7. Коррахунки в банках	7 630,84	10 176,27	25 623,33	17 992,49	235,79
8. Готівка в касі банку	10 362,05	13 542,57	15 765,36	5 403,30	52,15
9. Активи високоліквідні	10 362,05	13 542,57	15 765,35	5 403,30	52,15
10. Активи в майні (основні засоби і нематеріальні активи)	2 767,27	3 769,34	4 025,14	1 257,87	45,46
11. Чистий прибуток банку	5 087,93	4 748,71	4 074,83	-1 013,10	-19,91
12. Сукупний дохід банку	13 901,70	15 948,11	15 611,81	1 710,11	12,30
13. Кредитні вкладення	54 459,87	57 528,66	71 366,56	16 906,69	31,04
14. Пасиви	73 312,83	82 786,25	107 287,22	33 974,39	46,34
15. Міжбанківські кредити залучені	697,37	209,06	3 742,29	3 044,92	436,63
Результати розрахунків					
1. Показники фінансової стійкості					
1.1. Частка власного капіталу в залучених засобах,% (п.1/п.2)	18,84	18,66	13,66	-5,18	-27,51
1.2. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу (п.3/п.1)	6,31	6,36	8,32	2,01	31,94
1.3. Частка власного капіталу в активах,% (п.1/п.3)	15,85	15,72	12,02	-3,84	-24,21
2. Показники ділової активності					
2.1. Коефіцієнт дохідних активів,% (п.4/п.3)	79,03	75,73	76,13	-2,90	-3,67
2.2. Частка депозитів клієнтів в сумарних зобов'язаннях,% (п.5/п.2)	95,81	95,97	97,45	1,64	1,71
2.3. Відношення кредитно-інвестиційного портфеля до зобов'язань,% (п.6/п.2)	93,88	89,83	86,52	-7,36	-7,84
3. Показники аналізу кредитного портфелю					
3.1. Коефіцієнт кредитної активності,% (п. 13 / п. 3)	74,28	69,49	66,52	-7,77	-10,45
3.2. Коефіцієнт рівня залучення кредитних ресурсів,% (п. 2 / п. 14)	84,15	84,28	87,98	3,84	4,56
3.3. Коефіцієнт рівня міжбанківських кредитів у зобов'язаннях,% (п.15/п.2)	1,13	0,30	3,96	2,83	250,70
4. Показники ефективності управління					
4.1. Рентабельність активів,% (п.11/п.3)	6,94	5,74	3,80	-3,14	-45,27
4.2. Рентабельність власного капіталу,% (п.11/п.1)	43,77	36,48	31,61	-12,17	-27,79
4.3. Загальний рівень рентабельності,% (п.11/п.12)	36,60	29,78	26,10	-10,50	-28,68

*Розраховано та побудовано автором на основі [24, 25, 37, 38, 46]

Розрахунок загальної рейтингової оцінки надійності
АТ «Райффайзен Банк» станом на 01.01.2019-01.01.2021 рр.*

Показники	01.01.2019			01.01.2020			01.01.2021		
	Оцінка	Вага	Зваже- на оцінка	Оцінка	Вага	Зваже- на оцінка	Оцінка	Вага	Зваже- на оцінка
1. Показники фінансової стійкості			18,75			18,75			20,00
1.1. Частка власного капіталу в залучених засобах,%	75	10	7,50	75	10	7,50	75	10	7,50
1.2. Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	75	10	7,50	75	10	7,50	75	10	7,50
1.3. Частка власного капіталу в активах,%	75	5	3,75	75	5	3,75	100	5	5,00
2. Показники ділової активності			20,00			22,50			22,50
2.1. Коефіцієнт дохідних активів,%	100	5	5,00	100	5	5,00	100	5	5,00
2.2. Частка депозитів клієнтів в сумарних зобов'язаннях,%	75	10	7,50	75	10	7,50	75	10	7,50
2.3. Відношення кредитно-інвестиційного портфеля до зобов'язань,%	75	10	7,50	100	10	10,00	100	10	10,00
3. Показники аналізу кредитного портфелю			25,00			20,00			21,25
3.1. Коефіцієнт кредитної активності	100	10	10,00	100	10	10,00	100	10	10,00
3.2. Коефіцієнт рівня залучення кредитних ресурсів	100	5	5,00	100	5	5,00	75	5	3,75
3.3. Коефіцієнт рівня міжбанківських кредитів у зобов'язаннях	100	10	10,00	50	10	5,00	75	10	7,50
4. Показники ефективності управління			18,75			22,50			22,50

4.1. Рентабельність активів,%	75	5	3,75	75	5	3,75	75	5	3,75
4.2. Рентабельність власного капіталу,%	75	5	3,75	75	5	3,75	75	5	3,75
4.3. Загальний рівень рентабельності,%	75	15	11,25	100	15	15,00	100	15	15,00
Рейтингова оцінка надійості банку			82,50			83,75			86,25

*Розраховано та побудовано автором на основі [24, 25, 37, 38, 46]